

Nr 212.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående det statsunderstödda bekämpandet av smittsam kastning hos nötkreatur; given Stockholms slott den 9 april 1943.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredraganden hemställt.

GUSTAF.

Fritiof Domö.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 9 april 1943.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med cheferna för social- och finansdepartementen anmäler statsrådet Domö fråga om *ändrade bestämmelser beträffande bekämpande av smittsam kastning hos nötkreatur m. m.* samt anför därvid.

I årets statsverksproposition (nionde huvudtiteln, punkt 72) har Kungl. Maj:t på min föredragning föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Förekommande och hämmande av smittsamma husdjurssjukdomar: Åtgärder mot smittsam kastning hos nötkreaturen för budgetåret 1943/44 beräkna ett förslagsanslag av 150,000 kronor. Jag torde nu ånyo få anmäla detta ärende.

Förvaltningsutskotten hos hushållningssällskapen i Östergötlands och Hallands län anhöllo i skrivelser den 22 september 1941 respektive den 16 oktober 1941 om tillstånd att med bidrag av statsmedel få utföra undersökningar för bekämpandet av sjukdomen smittsam kastning hos nötkreatur.

Sedan medicinalstyrelsen genom särskilda remisser anbefallts att avgiva utlåtande över förvaltningsutskottens skrivelser, hemställde styrelsen i skrivelse den 12 mars 1942, att Kungl. Maj:t måtte bemyndiga medicinalstyrelsen och lantbruksstyrelsen att tillkalla fyra sakkunniga för att verkställa utredning och avgiva förslag rörande bekämpandet av sjukdomen smittsam kastning genom medverkan av hushållningssällskapens veterinärbakteriologiska laboratorier ävensom angående andra därmed sammanhängande spörsmål.

Genom beslut den 31 december 1942 uppdrog Kungl. Maj:t åt medicinalstyrelsen och lantbruksstyrelsen att gemensamt utarbeta förslag om decentralisering av det statsunderstödda bekämpandet av smittsam kastning hos nötkreatur.

Med skrivelse den 15 februari 1943 ha medicinalstyrelsen och lantbruksstyrelsen överlämnat betänkande angående det statsunderstödda bekämpandet av smittsam kastning hos nötkreatur, avseende bland annat viss decentralisering av bekämpandet.

Över betänkandet ha yttranden avgivits av statskontoret, riksräkenskapsverket, styrelsen för veterinärhögskolan och lärarkollegiet vid högskolan, statens veterinärbakteriologiska anstalts nämnd, samtliga länsveterinärer och hushållningssällskaps förvaltningsutskott, Sveriges lantbruksförbund, svenska veterinärläkareföreningen ävensom avelsföreningarna för svensk låglandsboskap, svensk röd och vit boskap samt svensk kullig boskap. Några hushållningssällskaps förvaltningsutskott ha överlämnat utlåtanden från föreståndarna för sällskapens tuberkulosbekämpande.

Jag torde även få erinra, att medicinalstyrelsen i skrivelse den 31 augusti 1942 hemställt, att anslaget till Åtgärder mot smittsam kastning hos nötkreaturen för budgetåret 1943/44 måtte uppföras med 75,000 kronor.

Historik och gällande bestämmelser.

Med skrivelse den 11 juni 1937 överlämnade medicinalstyrelsen och lantbruksstyrelsen betänkande med förslag till åtgärder mot smittsam kastning hos nötkreatur (stat. off. utr. 1937: 19). På grundval av detta betänkande förelade Kungl. Maj:t i proposition nr 226 1938 års riksdag förslag rörande bland annat åtgärder mot smittsam kastning. Sedan riksdagen godkänt propositionen (jordbruksutsk. utl. nr 83; r. skr. nr 279), utfärdades den 17 juni 1938 *dels* kungörelse (nr 402) om åtgärder mot sjukdomen smittsam kastning hos nötkreatur *dels ock* kungörelse (nr 403) med föreskrifter vid tillämpning av epizootilagen å sjukdomen smittsam kastning hos nötkreatur.

Enligt förstnämnda kungörelse må medicinalstyrelsen medgiva, att för utrönande av förekomsten hos nötkreatur av sjukdomen smittsam kastning företages blodprovsundersökning på statens bekostnad (*frivilligt bekämpande av sjukdomen*). Förmånen av sådan kostnadsfri undersökning må beviljas, där medicinalstyrelsen finner förutsättning föreliggande antingen att hindra sjuk-

domens uppkomst inom en nötkreatursbesättning eller att, där sjukdomen uppkommit inom en besättning, utrota sjukdomen eller hindra dess spridning. Djurägare, som beviljats ifrågavarande förmån, skall efter bästa förmåga bekämpa sjukdomen inom sin besättning och är skyldig att iakttaga medicinalstyrelsens föreskrifter för sådant bekämpande. Därjämte åligger det djurägaren att vid försäljning av djur, vid deras betesgång och betäckning samt vid vården i övrigt av besättningen iakttaga nödig försiktighet, så att sjukdomen icke sprides till besättning, som är fri från sjukdomen. Därest framgången av sjukdomens bekämpande i en besättning är beroende av att åtgärder vidtagas jämväl inom en eller flera andra besättningar, må förevärande förmån ej beviljas, med mindre en var av djurägarna till medicinalstyrelsen avgivit förbindelse att följa de rörande bekämpandet meddelade föreskrifter. Förbindelsen upphör att gälla, då minst hälften av djurägarna med mera än halva antalet nötkreatur till medicinalstyrelsen anmält, att de vilja upphöra med bekämpandet.

Djurägare äger på ansökan erhålla medicinalstyrelsens förklaring, att hans besättning skall anses fri från sjukdomen (*friförklaring*), under förutsättning att han följer föreskrifterna för bekämpandet, att minst ett år förflutit efter det sista kastningsfall, som orsakats av Bangs abortbacill, att under året närmast före friförklaringen med en mellantid av minst sex månader tagits två blodprov av varje djur i besättningen över ett års ålder, därvid det sista provet ej må ha tagits tidigare än en månad före friförklaringen, samt att samtliga blodprov, som tagits från besättningen under året närmast före friförklaringen, visat negativt resultat. För den händelse att djurägaren brutit mot de för bekämpandet meddelade föreskrifterna, eller inom besättningen inträffat kastningsfall, som orsakats av Bangs abortbacill, eller djur reagerat positivt vid blodprovsundersökning eller eljest kan befaras, att sjukdomen på nytt inkommit i besättningen, skall friförklaringen återkallas.

Djurägare, som beviljats förmånen av kostnadsfri blodprovsundersökning, äger å statens veterinärbakteriologiska anstalt erhålla sådan undersökning av de blodprov, vilka tagits i överensstämmelse med medicinalstyrelsens föreskrifter för bekämpandet. Därjämte skall, i vad avser de fem första djuren i besättningen, av statsmedel gäldas det arvode, som tillkommer veterinär för blodprovstagning. Under den tid friförklaring gäller är djurägaren tillika berättigad att å statens veterinärbakteriologiska anstalt erhålla kostnadsfri undersökning av fosterhinnor från djur, som kastat.

Deltager djurägare i sjukdomens bekämpande och finner medicinalstyrelsen sjukdomen kunna fullständigt utrotas i besättningen genom nedslaktning av något eller några enstaka djur, äger styrelsen, där sådant utrotande anses vara av väsentlig betydelse för sjukdomens bekämpande inom orten i övrigt, på ansökan av djurägaren medgiva denne att för nedslaktning, som sker snarast möjligt och senast inom fjorton dagar efter det medgivandet lämnades, undfå ersättning av statsmedel. Ersättning utgår med 50 kronor för varje djur i åldern sex månader—två år och 75 kronor då djurets ålder överstiger två år.

Finnas förutsättningarna att inom besättningen bekämpa sjukdomen icke längre föreligga, skall medicinalstyrelsen förordna om upphörande av ifrågasvarande förmån.

Inom län eller del därav, där sjukdomen icke har mer än ringa utbredning, skola efter Kungl. Maj:ts förordnande vissa särskilda bestämmelser äga tillämpning.

Djurägare, som inom sådant område misstänker att djur i hans besättning lider av sjukdomen, äger insända fosterhinnor från djuret till statens veterinär-bakteriologiska anstalt för kostnadsfri undersökning beträffande förekomsten av sjukdomen. Sådan undersökning skall ock ske, där veterinär, som funnit sig ha anledning misstänka sjukdomens förekomst inom en besättning, insänt fosterhinnor eller blodprov från ett eller flera djur i besättningen till anstalten.

Därest medicinalstyrelsen finner anledning föreligga till misstanke, att sjukdomen förekommer inom en eller flera besättningar, äger styrelsen förordna veterinär att, i den omfattning styrelsen finner lämplig, inom angivna besättningar taga blodprov för kostnadsfri undersökning å statens veterinär-bakteriologiska anstalt beträffande sjukdomens förekomst.

För den händelse medicinalstyrelsen anser förutsättning föreligga att genom nedslaktning av ett mindre antal djur utrota sjukdomen inom det undersökta området, skall medicinalstyrelsen därom underrätta djurägaren med angivande under vilka villkor statsbidrag kan utgå för ändamålet. Såsom villkor skall därvid bland annat gälla, att djurägaren vid inköp av djur till sin besättning iakttaga vissa försiktighetsåtgärder vid äventyr av återbetalnings-skyldighet för det uppburna statsbidraget.

Medicinalstyrelsen äger medgiva att vad i förevarande hänseende stadgats rörande statens veterinär-bakteriologiska anstalt skall gälla jämväl annat veterinär-bakteriologiskt laboratorium. Det skall åligga dylikt laboratorium att underrätta styrelsen om resultatet av de vid laboratoriet verkställda undersökningarna.

Förekommer sjukdomen smittsam kastning hos nötkreatur icke inom visst län eller del därav eller har den där allenast synnerligen ringa utbredning, skola inom sådant område enligt vad i kungörelsen nr 403/1938 stadgas, där Kungl. Maj:t på gemensam framställning av medicinalstyrelsen och lantbruksstyrelsen samt efter hörande av vederbörande hushållningssällskap det förordnar, bestämmelserna i epizootilagen äga tillämpning med avseende å sjukdomen. Inträffar inom sådant område fall av kastning, åligger det djurägaren att ofördröjligen och sist inom 24 timmar göra anmälan därom hos vederbörande tjänsteveterinär eller närmast boende veterinär. Kan det misstänkas att smittsam kastning föreligger, skall veterinären tillsäga djurägaren att ofördröjligen insända fosterhinnor från djuret till statens veterinär-bakteriologiska anstalt eller annat av medicinalstyrelsen godkänt veterinär-bakteriologiskt laboratorium. Därest undersökningen av fosterhinnorna

visar, att sjukdomen förekommer, skall veterinären omedelbart avresa till stället, verkställa nödig besiktning av besättningen och taga erforderliga blodprov samt insända dessa för undersökning. Besiktning och tagande av blodprov för undersökning äger veterinär jämväl verkställa, då han eljest finner grundad anledning misstänka sjukdomens förekomst. Då sjukdomen föreligger eller misstänkes föreligga, skall veterinären enligt av medicinalstyrelsen lämnade anvisningar meddela djurägaren erforderliga föreskrifter till förhindrande av smittans spridning.

Medicinalstyrelsen äger, när styrelsen finner skäl därtill föreligga, förordna veterinär att i den omfattning styrelsen bestämmer inom orten taga blodprov av nötkreatur för vederbörlig undersökning.

Då sjukdomen konstateras, skall medicinalstyrelsen giva vederbörande länsstyrelse meddelande därom. Länsstyrelsen åligger att omedelbart förklara ställe, där sjukdomen förekommer, smittat tillika med omkringliggande område i den utsträckning, som prövas erforderlig. Medicinalstyrelsen skall i fråga om smittförklarat område besluta om vidtagande av de åtgärder, som finnas påkallade till förhindrande av sjukdomens spridning. Därvid äger styrelsen förordna om nedslaktning av alla smittade djur i besättning, som avses med smittförklaring, eller, där styrelsen för att hindra smittspridning så finner nödigt, av hela besättningen.

Redan i samband med behandlingen vid *1938 års riksdag* av frågan om åtgärder mot smittsam kastning hos nötkreatur förutsattes, att en decentralisering av verksamheten skulle äga rum, sedan större erfarenhet vunnits angående sjukdomens bekämpande. I propositionen nr 226/1938 anförde departementschefen därom.

Medicinalstyrelsen och lantbruksstyrelsen ha framhållit, att enligt deras förslag blodprovs- och andra undersökningar skulle kunna utföras även å lokala laboratorier, som medicinalstyrelsen godkänt, samt att för att dessa undersökningar skulle kunna utföras kostnadsfritt bidrag av statsmedel erfordrades. Styrelserna, som funne sådant bidrag bära utgå med 50 öre för varje undersökt blodprov, hade emellertid icke kunnat beräkna storleken av det härför erforderliga beloppet.

Jag finner det visserligen ändamålsenligt att lokala laboratorier, som anskaffa erforderlig utrustning, anlitas vid sjukdomens bekämpande. Härigenom komma, bland annat, kostnaderna för den centrala anstalten att minskas. De lokala laboratorierna torde emellertid ännu någon tid vara helt upptagna med de uppgifter, som föranledas av kampen mot kreaturstuberkulosen. Anslag för statsbidrag till lokalt utförda undersökningar torde alltså för närvarande icke vara erforderligt.

Frågan om en viss decentralisering av kastsjukebekämpandet har även senare varit föremål för uttalanden i riksdagen.

Vid behandling av proposition, nr 152, angående det statsunderstödda bekämpandet av tuberkulos hos nötkreatur ansåg sig *1941 års riksdag* (r. skr. nr 293) bära understryka ett av departementschefen i propositionen gjort uttalande, att en förutsättning för att bekämpandet av den smittsamma kastning-

en skulle få större omfattning vore, att det i viss utsträckning decentraliserades och i så fall knötes till hushållningssällskapen.

I motion nr 76 i första kammaren vid 1942 års riksdag hemställde herr Bror Nilsson m. fl., att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning huru bekämpandet av smittsam kastning hos nötkreatur kunde samordnas med det av hushållningssällskapen handhavda kliniska tuberkulosbekämpandet. I sitt utlåtande (nr 25) över motionen anförde jordbruksutskottet bland annat följande.

I anslutning till vad utskottet tidigare anfört i ämnet vill utskottet jämväl i detta sammanhang uttala, att utskottet icke ställer sig avvisande till att blodprovs- och andra undersökningar i samband med bekämpandet av sjukdomen smittsam kastning hos nötkreatur må utföras — förutom vid statens veterinärbakteriologiska anstalt — jämväl vid de lokala veterinärbakteriologiska laboratorierna. Givetvis bör dock en förutsättning härför vara, att vid dessa laboratorier finnas utrustning och personal, som medgiva undersökningarnas utförande med tillbörlig noggrannhet. Såsom motionärerna framhålla finnas i berörda avseende vissa frågor, som synas erfordra närmare utredning. Ehuru utskottet sålunda finner det i motionen framställda yrkandet om en sådan utredning värt beaktande, vill utskottet dock erinra, att frågan om hushållningssällskapens veterinärbakteriologiska laboratorier och deras framtida verksamhet på grund av Kungl. Maj:ts uppdrag redan är föremål för övervägande inom hushållningssällskapsutredningen. Då utskottet förutsätter, att vid fullgörande av nämnda utredningsuppdrag hushållningssällskapsutredningen kommer att ägna uppmärksamhet jämväl åt de av motionärerna berörda spörsmålen ävensom att erforderlig sakkunskap, om så erfordras, ställes till nämnda utrednings förfogande, synes utskottet ytterligare åtgärder i anslutning till motionen icke erforderliga. Utskottet anser sig sålunda för närvarande icke böra tillstyrka bifall till motionen.

I enlighet med utskottets hemställan föranledde motionen icke någon riksdagens åtgärd.

I betänkande den 8 juli 1942 (stat. off. utr. 1942: 32) med förslag angående hushållningssällskapens organisation och verksamhet m. m. har *hushållningssällskapsutredningen* jämväl framlagt vissa synpunkter och förslag rörande sällskapens veterinärbakteriologiska laboratorier. Utredningen har dock i huvudsak endast behandlat laboratoriernas allmänna ställning och verksamhet. I princip har utredningen förordat, att åt laboratorierna skulle anförtros — förutom med bekämpandet av nötkreaturstuberkulos förenade uppgifter — mjölkkontroll, vattenkontroll och köttkontroll samt undersökningar i samband med bekämpande av smittsam kastning och juverinflammationer, varvid utredningen betonat, att de viktigaste uppgifterna måste vara de som sammanhänger med bekämpandet av nyssnämnda husdjursjukdomar. Utredningen har slutligen förordat att, med hänsyn till betydelsen av att ett planmässigt bekämpande av smittsam kastning igångsättes i större skala än för närvarande, utredning rörande laboratoriernas befattning med detta bekämpande borde igångsättas snarast möjligt.

I skrivelse den 22 december 1942 har *Gävleborgs läns hushållningssällskap* hemställt att, då sjukdomen smittsam kastning hos nötkreatur icke hade

större utbredning inom Gävleborgs län än att sjukdomen ansåges böra kunna utrotas rätt snart, om icke smitta tillfördes undan för undan från annat håll, för länets område måtte tillämpas bestämmelser om skyddsområde i fråga om sjukdomen, så att skydd åstadkommes mot att kreatursstammen inom länet nedsmittades av sjukdomen genom införsel av nötkreatur från annat håll.

Sjukdomens utbredning i Sverige m. m.

Bekämpandet av smittsam kastning hos nötkreatur bedrivs för närvarande under direkt ledning av medicinalstyrelsen. Till sitt förfogande har styrelsen därvid kastsjukelaboratoriet vid statens veterinärbakteriologiska anstalt. Laboratoriets föreståndare är tillika föredragande av kastsjukeärenden i medicinalstyrelsen. Hittills har kastsjukelaboratoriet utfört alla för bekämpandet behövliga undersökningar av blod- och efterbördsprov m. m.

Rörande antalet under tiden den 1 juli 1938—den 31 december 1942 verkställda undersökningar samt resultaten av dessa har av styrelsen upprättats följande tabell.

L ä n	A n t a l										
	Djur enligt jordbruksräkningen 1937 (kor och tjurar)	Undersökta		Vid 1:a undersökningen smittade				Den 1/1 1943 kvarstående smittade av de undersökta besättningarna			
		besättningsar	djur	besättningar		djur		besättningar		djur	
				antal	%	antal	%	antal	%	antal	%
Stockholms	67,039	309	7,164	100	32.4	842	11.8	73	23.6	701	9.8
Uppsala	59,344	113	3,414	50	44.2	709	20.8	34	30.1	504	14.8
Södermanlands ..	80,580	88	3,411	47	53.4	659	19.3	44	50.0	626	18.4
Östergötlands	113,636	149	5,826	39	26.2	278	4.8	24	16.1	210	3.6
Jönköpings	101,129	302	3,607	47	15.6	233	6.5	45	14.9	245	6.8
Kronobergs	70,730	55	464	6	10.9	30	6.4	5	9.1	21	4.5
Kalmar	98,392	345	2,592	43	12.5	126	4.9	36	10.4	131	5.1
Gotlands	26,966	958	5,979	89	9.3	389	6.5	49	5.1	240	4.0
Blekinge	35,457	2	26	2	100.0	6	23.1	2	100.0	6	23.1
Kristianstads	104,550	2	53	1	50.0	1	1.9	—	0.0	—	0.0
Malmöhus	139,138	7	242	4	57.1	90	37.1	2	28.6	85	35.1
Hallands	73,309	1,127	10,250	163	14.5	363	3.5	129	11.4	399	3.3
Göteborgs o. Bohus	58,038	521	4,708	25	4.8	94	20.0	19	3.6	76	16.1
Älvsborgs	132,526	3,478	19,030	133	3.8	366	1.9	102	2.9	317	1.7
Skaraborgs	143,215	197	4,712	48	24.4	501	10.6	34	17.3	312	6.6
Värmlands	95,120	94	2,212	14	14.9	184	8.3	9	9.6	100	4.5
Örebro	76,598	254	5,877	37	14.6	413	7.0	28	11.0	407	6.9
Västmanlands	63,773	80	3,108	34	42.5	313	10.1	31	38.8	301	9.7
Kopparbergs	66,944	2,965	11,569	68	2.9	180	1.6	41	1.4	153	1.3
Gävleborgs	67,799	990	4,372	34	3.4	193	4.4	20	2.0	145	3.3
Västernorrlands ...	77,324	2,822	11,747	39	1.4	139	1.2	19	0.7	80	0.7
Jämtlands	55,949	3,354	16,073	295	8.8	678	4.2	134	4.0	368	2.3
Västerbottens	82,575	2,655	9,955	42	1.6	125	1.3	6	0.2	14	0.1
Norrbottnens	58,537	6,272	21,969	60	1.0	217	1.0	7	0.1	20	0.1
Summa	1,948,668	27,139	158,360	1,420	5.2	7,129	4.5	893	3.3	5,401	3.4

Antalet blodprov och efterbördsprov, som under åren 1938—42 inkommit till kastsjukelaboratoriet, framgår av följande sammanställning.

	1938	1939	1940	1941	1942
Antal blodprov	36,724	57,004	65,857	135,677	157,467
Antal efterbördsprov	1,005	1,613	1,618	2,415	3,736.

Å sexton kontrollslakterier tagas för närvarande blodprov för serologisk undersökning å samtliga slaktdjur. Härigenom åstadkommes en fortlöpande kontroll beträffande de besättningar som lämna djur till slakt vid dessa slakterier.

I enlighet med vad som förutsattes vid bekämpandets igångsättande har anslutning till detsamma medgivits allenast med viss försiktighet. Antalet undersökningar fördelar sig tämligen jämnt över landet. I vissa trakter ha dock endast företagits inventerande undersökningar för att utröna sjukdomens spridning. Inalles torde omkring 14,000 nötkreatursbesättningar vara anslutna till det statsunderstödda bekämpandet, av vilka 298 besättningar äro friförklarade.

Genom statens veterinärbakteriologiska anstalts försorg ha uppgifter angående sjukdomens förekomst införskaffats från samtliga distriktsveterinärer i Jämtlands, Västernorrlands, Gävleborgs och Kopparbergs län. Av dessa uppgifter att döma och enligt resultaten av de hittills utförda blodprovsundersökningarna av nötkreatur från nämnda län syntes, enligt vad medicinalstyrelsen och lantbruksstyrelsen framhållit, sjukdomen smittsam kastning inom dessa fyra län icke ha mer än ringa utbredning med undantag för Offerdals och Månsåsens veterinärdistrikt i Jämtlands län.

I Norrbottens och Västerbottens län är sjukdomen tämligen sällsynt. Jämväl i större delarna av Gotlands län har sjukdomen mycket ringa spridning. Sjukdomen torde däremot vara allmänt spridd i stora delar av Svealand samt i Götaland.

Enligt av länsveterinären i Göteborgs och Bohus län gjorda utredningar angående sjukdomens frekvens inom Göteborgs och Bohus län är emellertid sjukdomen sällsynt förekommande inom området norr om Nordre älv samt har endast ringa utbredning söder om denna älv.

Bestämmelserna i epizootilagen ha ännu icke gjorts tillämpliga inom något område beträffande sjukdomen smittsam kastning hos nötkreatur. Däremot har Kungl. Maj:t den 28 april 1939 förordnat, att de särskilda bestämmelserna för sjukdomens bekämpande för område, där sjukdomen icke har mer än ringa utbredning, skola äga tillämpning inom Gotlands, Västerbottens och Norrbottens län.

Under senare tid har vid kastsjukebekämpandet börjat användas, dels för sjukdomens utrotande i besättningar, där kastning förekommer mera allmänt, ympning av kalvar med abortympämne, dels ock för orientering rörande sjukdomens utbredning serologiska mjölkprovsundersökningar.

I fråga om denna *kalvympning* har i en från statens veterinärbakteriologiska anstalt inkommen promemoria upplysts följande.

Kalvympningsmetoden grundar sig på det förhållandet att, då ett djur genomgått sjukdomen smittsam kastning, djuret erhåller en viss grad av immunitet. Genom att nedsmitta djur med konst (ympning) erhålles denna immunitet. Sålunda ympade djur genomgå en mycket lindrig form av sjukdomen, och erfarenheten har visat, att, om ympningen företages vid en ålder av 4—8 månader, den icke medför några som helst nackdelar. Varje djur ympas blott en gång medelst insprutning under huden. I praktiken beräknas veterinärbesök för ympning i en besättning böra ske cirka 3 gånger årligen.

Ympning av kalvar med abortympämne utgör en synnerligen värdefull hjälp vid bekämpandet av den smittsamma kastningen framförallt i besättningar, där sjukdomen förekommer i akut form, och vidare i sådana besättningar med sjukdomen i kronisk form, där antalet smittade djur är stort eller där man av annan anledning icke på ett tillfredställande sätt kan bekämpa sjukdomen enbart genom hygieniska åtgärder. Kalvympningsmetoden bidrar till ett mycket verksamt sätt att stabilisera läget i besättningen och förhindrar i de allra flesta fall den annars ytterligt vanliga nedsmittningen av kvigor med därav följande återuppblossning av sjukdomen. Vidare förkortar ympningen sjukdomens förlopp i en besättning och möjliggör, att den slutliga saneringen kan igångsättas tidigare och framförallt med större utsikt att lyckas än eljest. I regel beräknar man, att den slutliga saneringen kan påbörjas 2—3 år efter det kalvympningsarbetet påbörjats. Kastningsprocenten nedbringas till under 3 procent bland ympade djur. Då saneringen slutförts, upphör ympningen. Det förtjänar framhållas, att man icke kan utrota sjukdomen ur en besättning enbart genom kalvympning utan att man alltid skall kombinera denna behandlingsmetod med hygieniska åtgärder i syfte att minska smittspridningen. Metoden är avsedd att främst komma till användning som en nödvändig förberedande åtgärd inom besättningar eller områden, där man icke omedelbart kan utrensa sjukdomen.

Beträffande *de serologiska mjölkprovundersökningarna* har i samma memoria angivits följande.

Under de senare åren ha några metoder utarbetats för serologisk undersökning av mjölkprov, avseende förekomsten av sjukdomen smittsam kastning. Dessa metoder avse icke påvisandet av abortbaciller i mjölken. Metoderna giva endast upplysning, huruvida ett djur är smittat av sjukdomen eller icke, och kunna för den skull sägas vara ersättare för blodproven. Då tillförlitligheten av mjölkprovundersökningarna tidigare icke varit stor, ha dessa undersökningar icke vunnit någon större omfattning. Man har emellertid nu börjat att undersöka samlingsmjölkprov från hel besättning eller en grupp av djur inom viss besättning medelst dessa metoder, av vilka den s. k. ABR-reaktionen (Abortus Bang Ringprobe) torde vara den som bäst lämpar sig för större praktiskt bruk. Avsikten med dessa samlingsmjölkundersökningar — varvid proven i regel böra kunna uttagas å mejerier — är att erhålla en uppfattning om sjukdomens förekomst inom ett visst område. Denna orienterande undersökning kan bli mycket värdefull för planläggningen av det fortsatta kastsjukebekämpandet. Det kan nämligen tänkas att sjukdomen visar så ringgradig utbredning, att man icke behöver undersöka mer än de vid mjölkundersökningen misstänkt smittade besättningarna medelst blodprov. Detta innebär stor besparing ur såväl arbets- som kostnadssynpunkt. Vidare är det tänkbart, att man genom regelbundna mjölkundersökningar kan anordna kontroll av »fria» områden. Jämte de nu förekommande slakteriprovundersökningarna torde dessa mjölkundersökningar vara tillfyllest som kon-

troll, och det blir då sannolikt obehövt att anordna allmän blodprovskontroll oftare än vart tredje, femte eller tionde år. Mjölkundersökningarna avse sålunda främst undersökning av samlingsmjölkprov i orienterande eller kontrollerande syfte. Tänkbart är naturligtvis också att mjölkundersökningarna, därest så skulle visa sig lämpligt, kunna utsträckas att omfatta jämväl enskilda prov från besättningar.

Beträffande metodernas tillförlitlighet må framhållas, att de, därest antalet djur i gruppen icke är för stort, giva förhållandevis säkra utslag. Missvisningsprocenten torde ligga ungefär mellan 1 och 10 procent. På anstaltens kastsjukelaboratorium pågå för närvarande undersökningar avsedda att jämföra de olika metodernas tillförlitlighet och värde ur praktisk synpunkt. Det torde icke råda tvivel om, att man genom en förnuftig användning av mjölkundersökningar kan vinna stora fördelar och på ett mera ändamålsenligt sätt än eljest planlägga kastsjukebekämpandet och förenkla kontrollen.

Medicinalstyrelsens och lantbruksstyrelsens förslag.

Ämbetsverken ha utarbetat förslag till *dels* kungörelse angående bekämpande av sjukdomen smittsam kastning hos nötkreatur, vilken skall ersätta kungörelsen nr 402/1938, *dels ock* kungörelse om ändrad lydelse av 1 § kungörelsen med föreskrifter vid tillämpning av epizootilagen å sjukdomen smittsam kastning hos nötkreatur. Förslagen, som avses skola träda i kraft den 1 juli 1943, innebära i huvudsak följande.

Med avseende å bekämpandet av sjukdomen smittsam kastning hos nötkreatur skall landet indelas i tre områden, kastsjukesmittat område, kastsjukeskyddat område och kastsjukefritt område.

Inom kastsjukesmittat område skall bekämpandet anordnas antingen av medicinalstyrelsen eller, efter medicinalstyrelsens medgivande, av hushållningssällskap. Av hushållningssällskap anordnat bekämpande skall avse antingen endast den lokala ledningen av bekämpandet eller ock såväl denna ledning som kastsjukediagnostiken å laboratorium, som är inrättat av hushållningssällskapet och för ändamålet godkänt av medicinalstyrelsen.

Av hushållningssällskap anordnat bekämpande skall stå under inseeende av en nämnd eller styrelse, som utses av sällskapets förvaltningsutskott. Veterinär, som förestår bekämpandet, skall i nämnden eller styrelsen föredraga ärenden angående bekämpandet.

Veterinärer, som äro anställda hos hushållningssällskap eller erhållit sällskapets uppdrag att leda sjukdomsbekämpandet, ävensom laboratorium, som för kastsjukediagnostik inrättats av sällskapet, skola benämnas hushållningssällsapps veterinäravdelning.

Djurägare, som önskar ansluta sin besättning till statsunderstött kastsjukebekämpande, skall skriftligen förbinda sig att kvarstå i bekämpandet under en tid av minst två år. Därest sådan förbindelse icke uppsäges ett år före utgången av dess giltighet, skall den anses förlängd på ett år i sänder. Anslutning till bekämpandet skall till skillnad mot vad som nu gäller kunna medgivas varje djurägare.

Enligt förslaget skall djurägare som är ansluten till bekämpandet erhålla

vissa förmåner. Sålunda skall han i den utsträckning den veterinära ledaren för bekämpandet bestämmer, kostnadsfritt erhålla blodprovstagning och undersökning av blodprov, undersökning av efterbördsprov och mjölkprov samt ympning av kalvar, därest veterinären anser bekämpandet böra ske genom sådan ympning.

Om det konstateras att i besättning ansluten till bekämpandet icke förekommer kastsjukereagerande djur, skall liksom för närvarande djurägaren under villkor som medicinalstyrelsen föreskriver äga erhålla förklaring att besättningen tills vidare skall anses fri från sjukdomen (friförklaring). I friförklarad besättning skall kontrollundersökning äga rum med tidsmellanrum, som vederbörande veterinär bestämmer efter anvisning av medicinalstyrelsen.

I fråga om de avgifter som skola erläggas av djurägarna har föreslagits följande. Djurägare skall för icke friförklarad, till bekämpandet ansluten besättning årligen erlägga viss av medicinalstyrelsen bestämd avgift för varje djur över ett års ålder. För närvarande bör denna avgift fastställas till två kronor. Där sjukdomen huvudsakligen bekämpas genom ympning av kalvar, skall avgiften bestämmas till hälften av det belopp, som eljest skolat utgå. För friförklarad besättning skall avgift endast erläggas för det år, då kontrollundersökning äger rum; denna avgift skall bestämmas till en fjärdedel av den avgift, som utgår för icke friförklarade besättningar. Därest sjukdomen inom visst område har ringa utbredning, skall medicinalstyrelsen äga förordna, att friförklarade besättningar må kvarstå i bekämpandet utan skyldighet för djurägaren att erlägga avgift. Kontroll rörande sådana besättningar skall anordnas på sätt medicinalstyrelsen bestämmer. Då besättning är ansluten såväl till av hushållningssällskap anordnad klinisk tuberkuloskontroll som till av sällskapet anordnat kastsjukebekämpande, bör avgiften minskas med en fjärdedel.

Beträffande de bidrag, som skola tillkomma hushållningssällskap som anordnar bekämpande av smittsam kastning hos nötkreatur, har föreslagits, att sällskapet årligen skall äga åtnjuta bidrag av statsmedel med belopp som fastställas av Kungl. Maj:t. Enligt förslaget bör bidraget till en början utgå med 1 krona för anslutet djur över ett års ålder. Utför sällskapet å eget laboratorium diagnostiska undersökningar, skall sällskapet därjämte åtnjuta ersättning av allmänna medel efter taxa, som medicinalstyrelsen bestämmer. För närvarande bör denna ersättning bestämmas till 1 krona 50 öre för varje blodprovsundersökning samt 1 krona för varje bakteriologisk undersökning av efterbördsprov eller foster m. m. Hushållningssällskap, som ej inrättat eget laboratorium, skall erhålla erforderliga diagnostiska undersökningar kostnadsfritt utförda antingen å statens veterinärbakteriologiska anstalt eller å laboratorium, som anvisas av medicinalstyrelsen.

För nedslaktade smittade djur bör utgå ersättning med femtio kronor för varje djur i åldern sex månader—ett år och etthundra kronor, då djurets ålder överstiger ett år.

För kastsjukeskyddat område skola i huvudsak tillämpas de nu för sådana områden, där sjukdomen icke har mer än ringa utbredning, gällande sär-

skilda bestämmelser. Sjukdomsbekämpandet anordnas inom sådant område av medicinalstyrelsen.

Inom kastsjukefritt område skola bestämmelserna i epizootilagen äga tillämpning med avseende å sjukdomen.

Nötkreatur skall icke utan medicinalstyrelsens tillstånd få införas till kastsjukefritt område från del av riket, som ej tillhör sådant område. Ej heller skall utan sådant tillstånd införsel av nötkreatur få äga rum till kastsjukeskyddat område från kastsjukesmittat område. Införseltillstånd skall endast kunna lämnas beträffande djur, som härröra från friförklarade besättningar.

Kastsjukebekämpandet skall centralt ledas av medicinalstyrelsen. Den vid statens veterinärbakteriologiska anstalt anställde konsulenten för kastsjukeärenden bör överföras till medicinalstyrelsen såsom särskild föredragande i kastsjukeärenden.

Ett genomförande av förslaget har beräknats komma att i viss utsträckning medföra ökade kostnader för statsverket. Denna kostnadsökning har för budgetåret 1943/44 uppskattats till 103,000 kronor.

Såsom allmän motivering till sitt förslag om decentralisering och utvidgning av kampen mot den smittsamma kastningen ha medicinalstyrelsen och lantbruksstyrelsen anfört i huvudsak följande.

Under den tid bekämpandet pågått har den uppfattningen vunnit utbredning bland landets djurägare, att ett bekämpande av sjukdomen är förenat med goda utsikter till framgång. Det statliga bekämpandet har sålunda mötts med förtroende. Av särskilt värde är att sjukdomen fullständigt utrotats inom ett stort antal avelsbesättningar.

Den smittsamma kastningen medför för svenska jordbruket fortfarande lika svåra förluster som tuberkulosen, när denna var som mest utbredd. Veterinärvetenskapen behärskar nu strategien vid kastsjukebekämpandet. Diagnostiseringsförfarandet är fullt klart, och hänsyn behöver dess bättre icke tagas till pseudoreaktioner som vid tuberkulinundersökningarna. Genom det arbete, som de senaste åren utförts vid statens veterinärbakteriologiska anstalts kastsjukelaboratorium, finnes nu möjlighet att till provinslaboratorierna föra ut en för våra förhållanden fullt beprövad och standardiserad diagnostiseringsmetod. De senaste årens erfarenheter från fältarbetet både i vårt land och utomlands ha givit tillräcklig erfarenhet, och för närvarande råder icke någon tvekan om att icke den smittsamma kastningen med framgång kan bekämpas.

Tillfället att igångsätta ett dylikt bekämpande över större områden är enligt styrelsernas mening för närvarande synnerligen lämpligt. Den smittsamma kastningen gick under åren 1920—35 fram över stora delar av landet i mycket svår form. För närvarande finnes den i latent, kronisk form, till synes med låg virulens inom betydande områden. Sjukdomen befinner sig således i stor utsträckning just i det stadium, då den med framgång kan bekämpas, och i många besättningar av olika storleksordning kan den nu utrotas med relativt små åtgärder. Om nu intet göres, riskerar man att sjukdomen, sedan djurens resistens nedsatts, inom stora områden kommer att blossa upp igen. I svårt infekterade besättningar bör nu ympning av kalvarna i åldern 4—8 månader organiseras enligt den amerikanska metoden.

Vid en utvidgning av bekämpandet är den nuvarande organisationen icke längre lämplig. För medicinalstyrelsen uppstår allt större svårigheter och

kostnader i och med att bekämpandet tilltager i omfattning. Härtill kommer att hushållningssällskapens veterinärer äga mera ingående person- och lokal-kännedom, något som är en förutsättning för ett effektivt bekämpande ute i de olika länen. Ej heller torde statens veterinärbakteriologiska anstalts kastsjukelaboratorium med fördel kunna mottaga alla de prov som behöva undersökas då anslutningen till bekämpandet får allmän utbredning. Den decentralisering av vissa delar av bekämpandet till hushållningssällskapen, som tidigare förutsatts, bör därför snarast genomföras.

Beträffande den allmänna organisationen av bekämpandet av den smittsamma kastningen hos nötkreatur ha styrelserna anfört följande.

En decentralisering av kastsjukesbekämpandet nödvändiggör enligt styrelsernas mening genomgripande förändringar i gällande författningsbestämmelser angående bekämpandet. Därvid är särskilt att märka att ingående regler erfordras angående det decentraliserade bekämpandets organisation.

Det torde i detta samband vara lämpligt att påpeka, att den kontroll över bekämpandet, som medicinalstyrelsen har att utöva, sedan bekämpandet av den smittsamma kastningen decentraliserats, i väsentlig mån kommer att skilja sig från den kontroll, medicinalstyrelsen nu utövar över tuberkulosbekämpandet.

Vid den sistnämnda kontrollen granskas å veterinärbyråns tuberkulosavdelning samtliga rapporter från besättningar, som undersökts med tuberkulin. Vid denna granskning kontrolleras bland annat den undersökande veterinärens bedömning av de funna reaktionerna eller med andra ord, medicinalstyrelsen ger härvid i förekommande fall direkta anvisningar angående sjukdomens diagnostiserande. Samtidigt förekommer viss kontroll över fältarbetet. Det föreliggande behovet av en central kontroll för att ernå en enhetlig bedömning av reaktionerna torde vara en väsentlig orsak till att ledningen av tuberkulosbekämpandet icke decentraliserats mer än vad nu är fallet.

När det gäller den smittsamma kastningen har vid det statsunderstödda bekämpandet hela den diagnostiska verksamheten hittills bedrivits av statens veterinärbakteriologiska anstalts kastsjukelaboratorium. Härigenom har vunnits, att diagnostiken är fullt enhetlig. De hushållningssällskaps laboratorier, som komma att utföra kastsjukediagnoser, måste för detta ändamål godkännas av medicinalstyrelsen. Styrelserna anse sig här ha all anledning antaga, att de instruktioner, som utfärdas för laboratorierna, bliva av den art att diagnostiseringsmetoderna helt komma att överensstämja med dem, som tillämpas vid veterinärbakteriologiska anstalten.

Någon granskning av de erhållna diagnoserna på administrativ väg — i likhet med vid tuberkulosbekämpandet — är icke möjlig. Den kontroll av det diagnostiska arbetet, som behöver ifrågakomma, måste ske ute i landet på de olika laboratorierna. Medicinalstyrelsen torde lämpligen böra utöva denna kontroll genom återkommande inspektioner. Inspektion bör därvid även ske av fältarbete och rådgivningsverksamhet.

Med hänsyn till det anförda ha hushållningssällskapen enligt styrelsernas förslag tillagts tämligen omfattande arbetsuppgifter för bekämpandet, under det att medicinalstyrelsen förbehållits en däremot svarande inspektionsrätt. Utöver det egentliga laboratoriarbetet ha sällskapen därvid tilldelats så omfattande uppgifter att dessa måste anses motivera en decentralisering av bekämpandet även till sällskap som icke inrättat för ändamålet vederbörligen godkänt laboratorium.

Enligt styrelsernas mening bör den i nuvarande författningar givna möj-

ligheten att med avseende å kastsjukebekämpandet uppdelas landet i områden med tre olika slag av regler för bekämpandet bibehållas.

Decentraliseringen av kastsjukebekämpandet bör enligt styrelsernas mening endast avse de delar av landet, där sjukdomen är mera spridd. Inom områden, där sjukdomen är sällsynt eller mindre allmän, är det icke påkallat att skapa lokala organisationer för dess bekämpande. Inom dessa områden kan bekämpandet alltjämt i de flesta fall bedrivas under direkt ledning av medicinalstyrelsen. Styrelserna ha därför föreslagit, att decentralisering må äga rum endast inom kastsjukesmittat område.

Man kan ej utan vidare utgå ifrån att ett av hushållningssällskap anordnat kastsjukebekämpande kommer till stånd inom varje del av det kastsjukesmittade området. Om ett sällskap förklarar sig icke önska anordna sådant bekämpande inom sitt verksamhetsområde, bör detta kunna övertagas av annat hushållningssällskap. Man kan emellertid ej med säkerhet räkna med att så sker. Vidare kan ett sällskaps område komma att förklaras för kastsjukefritt eller kastsjukeskyddat i så stor utsträckning, att återstående delar av området ej utgör tillräckligt underlag för ett bekämpande genom sällskapets försorg. I sådana fall bör den direkta ledningen av kastsjukebekämpandet tillkomma medicinalstyrelsen på liknande sätt som nu sker.

Inom kastsjukefritt och kastsjukeskyddat område bör bekämpandet såsom hittills ledas direkt av medicinalstyrelsen. Den enda förändring, som styrelserna föreslå angående organisationen av detta bekämpande, är att djurägare inom kastsjukeskyddat område, vilken i vanliga fall förutsättes skola ansluta sig till av medicinalstyrelsen bedrivet bekämpande, av styrelsen kan hänvisas till att i stället ansluta sig till av hushållningssällskap anordnat bekämpande. Det kan nämligen vara olägligt för medicinalstyrelsen att själv omhändervä bekämpandet i sådana fall där endast ett fåtal smittade besättningar kvarstå i ett kastsjukeskyddat område, som är beläget på stort avstånd från huvudstaden.

Det ligger i sakens natur att bekämpandet av sjukdomen småningom kommer att medföra att allt större områden kunna förklaras som kastsjukeskyddade respektive kastsjukefria. Härigenom kommer även området för av hushållningssällskapen anordnat bekämpande att minskas, samtidigt som medicinalstyrelsen får övertaga bekämpandet inom ifrågavarande områden. Sällskapen komma sålunda icke att behöva vidmakthålla sin organisation för bekämpandet, då den icke längre har tillräcklig sysselsättning. Medicinalstyrelsen å sin sida torde utan olägenhet kunna övertaga det återstående, sannolikt föga omfattande arbetet med bekämpandet inom nytillkommande kastsjukefria och kastsjukeskyddade områden.

Det av medicinalstyrelsen direkt ledda kastsjukebekämpandet torde, enligt vad ämbetsverken anfört, komma att utföras dels med anlitan av den hos medicinalstyrelsen anställde konsulenten, dels ock av ortsveterinärerna. Laboratorieundersökningarna för detta bekämpande syntes som regel komma att utföras å statens veterinärbakteriologiska anstalt.

Decentralisering av kastsjukebekämpandet anse ämbetsverken böra genomföras, i den mån hushållningssällskapen vidtagit sådana anordningar att bekämpandet kunde anförtros sällskapen. Då bekämpandet i samtliga fall måste stå under medicinalstyrelsens ledning, skulle sällskapen, innan de anordnade eget kastsjukebekämpande, vara skyldiga att

därtill inhämta medicinalstyrelsens medgivande. För att kunna säkerställa ett effektivt bekämpande vore det nödvändigt, att medicinalstyrelsen prövade dels kompetensen hos den veterinär, som avsåges till ledare för bekämpandet, dels ock, i den händelse sällskapet även önskade utföra diagnostiska undersökningar å eget laboratorium, dettas lämplighet för ändamålet.

Hushållningssällskap, som anordnar kastsjukebekämpande, kan enligt förslaget utföra detta enligt två alternativ. Härom har anförts följande.

Det ena alternativet avser sådana hushållningssällskap, vilka sakna eget laboratorium för kastsjukediagnostik. Sällskapet veterinär leder bekämpandet inom området i enlighet med därför av medicinalstyrelsen lämnade anvisningar. Härvid åligger det veterinären att föra register över samtliga anslutna besättningar. För bekämpandet erforderliga blodprov, efterbördsprov, mjölkprov m. m. insändas till statens veterinärbakteriologiska anstalt eller till laboratorium, som av medicinalstyrelsen anvisats för ändamålet. Från det laboratorium, där den diagnostiska undersökningen skett, sändes uppgift å undersökningsresultatet i tre exemplar till vederbörande hushållningssällskap. Sällskapet veterinär är i sin tur skyldig att med angivande av erforderliga råd och direktiv för bekämpandet vidarebefordra undersökningsresultatet såväl till djurägaren som, i förekommande fall, till den veterinär djurägaren anlitar.

Det andra alternativet avser hushållningssällskap, som inrättat eget av medicinalstyrelsen godkänt laboratorium för kastsjukediagnostik. Bekämpandet bedrivs här på samma sätt som enligt första alternativet; dock att samtliga diagnostiska undersökningar utföras å sällskapets laboratorium.

Beträffande sammansättningen av den nämnd eller styrelse, som enligt förslaget skall utses av hushållningssällskapets förvaltningsutskott att handhåva inseendet över kastsjukebekämpandet inom sällskapets område, ha ämbetsverken anført.

Styrelserna äro fullt ense om att det ur många synpunkter skulle vara synnerligen ändamålsenligt, om vederbörande länsveterinär vore medlem i dylik styrelse eller nämnd, särskilt med tanke på att han därvid skulle representera medicinalstyrelsen. Det torde dock knappast vara lämpligt att uttryckligen föreskriva, att länsveterinären skall vara självskriven ledamot. Styrelserna vilja emellertid uttala det önskemålet, att vederbörande länsveterinär som regel inväljes i nämnden eller styrelsen. Att den veterinäre ledaren av bekämpandet inom nämnden eller styrelsen skall föredraga förekommande ärenden, ligger i öppen dag.

Rörande den lokala ledningen av kastsjukebekämpandet som enligt förslaget utövas av en hos hushållningssällskapet anställd veterinär ha ämbetsverken yttrat.

Vid avvägningen av hushållningssällskapens uppgifter med avseende å bekämpandet måste hänsyn tagas till att inom sällskapets område praktiserande veterinärer, framförallt läns- och distriktsveterinärerna, böra anlitas för bekämpandet i största möjliga utsträckning. Dessa veterinärer taga redan nu i vissa fall livlig del i detta bekämpande. Det vore till stor fördel för bekämpandet, om de praktiserande veterinärernas arbetskraft även i fortsättningen kunde i största möjliga utsträckning utnyttjas för ändamålet, särskilt såvitt gäller länsveterinärer och distriktsveterinärer.

Det vore säkerligen även till fördel för bekämpandet, om de praktiserande

veterinärerna ägde befoget att genom kontrakt eller förbindelse direkt ansluta djurägare till av hushållningssällskapet anordnat kastsjukebekämpande och härvid taga för bekämpandet erforderliga prov utan att djurägaren dessförinnan skall behöva ha mottagit bekräftelse från hushållningssällskapet att han är ansluten till bekämpandet.

Detaljföreskrifter rörande bekämpandet böra enligt ämbetsverkens mening utfärdas av medicinalstyrelsen. Bekämpandet syntes i största möjliga utsträckning böra bedrivas enligt särskild plan för varje besättning. Beträffande olika detaljspörsmål i fråga om bekämpandet ha ämbetsverken ytterligare anfört.

Genom blodprovskontroll följes sjukdomens förlopp i varje besättning. Några utgallringar av reagerande djur synas som regel ej böra ifrågakomma, förrän sjukdomen nått ett sådant stadium, att den kan helt utrotas genom utslagning av ett fåtal djur.

Med lämpliga tidsmellanrum böra hushållningssällskapets veterinärer till medicinalstyrelsen översända rapporter om verksamheten. Då läns- och distriktsveterinärerna synas böra äga kännedom om den smittsamma kastningens förekomst och utbredning inom sina verksamhetsområden, böra kopior av rapporterna avseende länet i dess helhet tillställas länsveterinären samt kopior rörande de olika veterinärdistrikten tillställas vederbörande distriktsveterinär. Av praktiska skäl böra rapporterna begränsas till att allenast omfatta uppgifter angående besättningens identitet och djurantal, antalet reagerande djur vid varje undersökning samt antalet ympade djur. Uppgifterna böra sammanställas sockenvis, så att medicinalstyrelsen utan större svårighet kan utläsa tillståndet inom större områden. I mån av behov är medicinalstyrelsen givetvis oförhindrad att inhämta ytterligare uppgifter angående bekämpandet.

I förslaget har stadgats skyldighet för hushållningssällskap med eget laboratorium att utföra diagnostiska kastsjukeundersökningar å prov från besättningar tillhörande annat hushållningssällskaps område. Sådan skyldighet skall dock endast föreligga, då hushållningssällskapet utan större olägenhet kan utföra dylika undersökningar. Fall torde nämligen kunna tänkas, där ett sådant åläggande skulle i avsevärd grad försämra sällskapets ekonomi eller äventyra dess eget bekämpande. Vidare har stadgats förbud för laboratorium att till undersökning mottaga prov från annat hushållningssällskaps område annat än efter medicinalstyrelsens särskilda medgivande. Det torde nämligen få anses angeläget att förebygga att djurägare, som vid ett laboratorium erhållit positivt utslag angående sjukdomens förekomst, översända nya prov till annat laboratorium i hopp om att proven skola bli mildare bedömda.

Sedan decentraliseringen genomförts, föreligger ingen anledning från statens sida att lämna de djurägare, som icke ansluta sig till bekämpandet, särskilda förmåner. Styrelserna anse därför, att samma taxa bör gälla för diagnostiska undersökningar såväl vid statens veterinärbakteriologiska anstalt som vid hushållningssällskapets laboratorier i fråga om prov från besättningar, som icke äro anslutna till det statsunderstödda bekämpandet.

Nu gällande föreskrift, att i vissa fall kollektiv anslutning av flera besättningar fordras, har icke medtagits i förslaget. Denna föreskrift har nämligen visat sig verka hämmande på anslutningen och ej heller tillämpats.

Beträffande det föreslagna villkoret, att djurägare, som önskar ansluta sin nötkreatursbesättning till det statsunderstödda bekämpandet, skall vara

skyldig att förbinda sig att kvarstå i bekämpandet viss tid samt djurägarens rättigheter vid anslutning till bekämpandet ha ämbetsverken anfört.

Den föreslagna anordningen innefattar ändring av hittillsvarande regler, enligt vilka djurägaren har rätt att utgå ur bekämpandet när som helst. Ändringen har betingats av att djurägaren icke som nu skall betala undersökningen per gång utan erlagga en årlig avgift som berättigar till alla behövliga undersökningar och rådgivningar. Hushållningssällskapet ikläder sig sålunda en viss ekonomisk risk, för vilken det bör kunna skydda sig genom att fordra anslutning till bekämpandet under en viss tid. Anslutning genom kontrakt, vilket praktiserats inom det kliniska tuberkulosbekämpandet, där man haft enbart goda erfarenheter av systemet, har därför ansetts lämplig även för kastsjukebekämpandet.

Djurägare, som kontraktsevenligt ansluter sig till bekämpandet, äger i den omfattning hushållningssällskapet i enlighet med medicinalstyrelsens föreskrifter bestämmelser erhålla kostnadsfria diagnostiska undersökningar samt ympningar ävensom kostnadsfria råd och anvisningar i bekämpandet. Önskar djurägaren erhålla ytterligare undersökningar skola dessa i sin helhet ske på djurägarens bekostnad. Detsamma gäller undersökningar, som utföras inom besättningar, vilkas innehavare icke äro anslutna till bekämpandet. Antalet undersökningar per år blir givetvis beroende av på vilket sätt bekämpandet kommer att anordnas. I allmänhet torde i smittade besättningar blodprovundersökningar omfattande samtliga djur över ett års ålder bliva behöfliga varje år. Ett annat viktigt led i bekämpandet utgör efterbördsundersökningarna. Dessa prov kunna tagas och insändas direkt av djurägaren. Sådana undersökningar avse kor inom smittade besättningar, icke endast sådana som kastat utan även sådana som kalvat till synes normalt, men som fortfarande reagera efter genomgången sjukdom (efterbörds kontroll). Det kan i dylika fall vara synnerligen värdefullt att få klarlagt, huruvida djuren sprida smitta vid kalvning. Undersökningarna böra emellertid vara kostnadsfria endast i det fall då undersökning anses erforderlig för bekämpandet. Den kostnadsfria undersökningen bör därför endast omfatta prov som insändas på anmodan av vederbörande veterinär. Samma förbehåll bör även gälla ifråga om mjölkprov som insändas i diagnostiskt syfte. Vad slutligen beträffar kalvympning avses densamma i regel böra omfatta djur från 4—8 månaders ålder. På grund av åldersbegränsningen måste dylika ympningar företagas flera gånger årligen. Övriga åtgärder förutsättas komma att ske enligt de riktlinjer, som hittills prövats och befunnits ändamålsenliga.

Den, vilkens besättning på sätt medicinalstyrelsen föreskriver visats vara fri från sjukdomen, skall alltjämt äga rätt att erhålla en uttrycklig förklaring härom, s. k. friförklaring. Några större principiella förändringar i nu gällande bestämmelser härom finna styrelserna icke anledning föreslå. Då det icke kan anses lämpligt att fastläsa villkoren för friförklaring, torde beslut i nämnda spörsmål böra överlåtas på medicinalstyrelsen. Rätten att utfärda friförklaring skall tillkomma medicinalstyrelsen, vilken dock i vissa fall bör kunna överlåta denna befogenhet till vederbörande hushållningssällskaps veterinär. Återkallande av friförklaring bör för erhållande av erforderlig snabbhet överlämnas till vederbörande veterinär. De friförklarade besättningarna måste stå under betryggande kontroll. Inom område, där sjukdomen har endast ringa utbredning, torde kontrollen av de friförklarade besättningarnas hälsotillstånd med avseende på smittsam kastning i stor utsträckning kunna ske med långa tids mellanrum. Det torde icke vara uteslutet att inom en snar framtid en väsentligt billigare diagnostiseringsmetod än blodprovstagning.

nämligen serologisk undersökning av mjölkprov från besättningar, kan komma till användning. En dylik metod kan visserligen ej helt ersätta den serologiska blodprovsundersökningen, men torde dock inom vissa områden kunna få stor användning.

I fråga om finansieringen av bekämpandet ha ämbetsverker anfört.

Djurägare, som är ansluten till av hushållningssällskap anordnat bekämpande, skall till sällskapet erlägga viss årlig avgift för varje djur över ett års ålder inom besättningen. Avgiften bestämmes av medicinalstyrelsen för varje år på förslag av vederbörande hushållningssällskap. Djurantalet beräknas för högsta antal djur över ett års ålder, som förekommit inom besättningen vid blodprovsundersökning eller ympning av kalvar med abortympämne under det år, för vilket avgift erlägges.

Under den tid, då sjukdomens utrotande pågår i en besättning, har hushållningssällskapet väsentligt större utgifter för bekämpandet än sedan besättningen friförklarats. Styrelserna ha därför funnit skäligt föreslå en väsentligt högre avgift per djur för ansluten besättning, som icke är friförklarad, än för friförklarad besättning. Innan större erfarenhet vunnits, är det mycket svårt att beräkna huru stort belopp per djur, hushållningssällskapet måste debitera anslutna besättningar. Styrelserna ha dock antagit, att detta belopp för ansluten smittad besättning tillsvidare torde komma att ligga vid omkring 2 kronor per djur och år.

Sedan vederbörande besättning blivit friförklarad, anse styrelserna att djurägaren skall erlägga avgift till hushållningssällskapet endast för de år, då besättningen undersökes, och med lägre belopp, förslagsvis en fjärdedel av det belopp som utgår för smittad besättning. Inom områden, där sjukdomen endast har ringa spridning, skola friförklarade besättningar icke erlägga någon avgift till hushållningssällskapet. I annat fall skulle sannolikt djurägare i dessa trakter ha föga benägenhet att ansluta sina besättningar till bekämpandet. Kontrollen inom dessa områden torde kunna ske utan större kostnader.

Åtskilliga nötkreatursbesättningar torde komma att anslutas till bekämpandet, ehuru sjukdomen är i sådant stadium, att den under de första åren måste bekämpas huvudsakligen med tillhjälp av ympning av kalvar med abortympämne. I dylika fall då blodprov ej kommer att tagas — åtminstone ej i större utsträckning — bliva hushållningssällskapets utgifter för bekämpandet lägre än i övriga fall. Styrelserna ha därför räknat med att avgiften för dylik besättning bör bestämmas till hälften av den som utgår för annan smittad besättning.

I de fall då en djurägare deltagar i av sällskapet anordnad klinisk tuberkuloskontroll och av sällskapet anordnat kastsjukebekämpande, kan detta enligt styrelsernas förmenande förbilliga bekämpandet. Styrelserna ha därför föreslagit, att i dylika fall djurägarens avgifter till hushållningssällskapet för kastsjukebekämpandet minskas med en fjärdedel.

Bidrag av statsmedel till hushållningssällskap, som anordnar kastsjukebekämpande, bör utgå för varje djur över ett år i anslutna besättningar med belopp, som Kungl. Maj:t bestämmer. Styrelserna ha i sitt kostnadsförslag för bekämpandet räknat med att detta belopp för anslutna, icke friförklarade besättningar bör utgå med hälften av det belopp djurägaren själv erlägger eller alltså med 1 krona per djur över ett år samt för friförklarade besättningar fjärdedelen av samma belopp eller 50 öre. För friförklarade besättningar inom område, där sjukdomen endast har ringa utbredning, synes dock bidraget av statsmedel kunna sättas lägre. I dylika fall kan undersök-

ning komma att verkställas enligt en billigare metod, nämligen genom serologisk undersökning av mjölkprov. Då det torde komma att möta svårigheter att generellt bestämma riktlinjerna härför, torde det böra uppdragas åt medicinalstyrelsen att bestämma ersättningen i sist angivna område.

Hushållningssällskap, som å eget laboratorium utför diagnostiska undersökningar, bör erhålla ett visst av medicinalstyrelsen för varje år bestämt bidrag av statsmedel. Styrelserna ha sökt utreda, huruvida det skulle vara möjligt att för varje år reglera bidragen efter vederbörande laboratoriums självkostnader för de utförda undersökningarna. Detta skulle emellertid medföra, att hushållningssällskapen måste för varje år till medicinalstyrelsen insända specificerad uppgift på santliga utgifter för de diagnostiska undersökningarna, vilka uppgifter sannolikt i regel skulle bliva synnerligen approximativa, särskilt som sällskapen på samma laboratorium utföra diagnostiska undersökningar för det kliniska tuberkulosbekämpadet ävensom annan bakteriologisk diagnostisk verksamhet. Med anledning härav synes det mera ändamålsenligt att medicinalstyrelsen fastställer visst belopp att utgå för olika diagnostiska undersökningar. Styrelserna ha räknat med 1 krona 50 öre för varje utförd blodprovundersökning och 1 krona för varje bakteriologisk undersökning av efterbördsprov, foster m. m.

Veterinär, som icke är anställd hos hushållningssällskap, är berättigad till ersättning av sällskapet för blodprovstagning för sällskapets räkning samt för rådgivning angående bekämpandet och för insamlande av uppgifter, som ske i samband med blodprovstagningen. Styrelserna ha ingående dryftat frågan om efter vilka grunder nämnda ersättning skall utgå. Ur besparings-synpunkt vore det uppenbarligen lämpligt att föreskriva, att dessa undersökningar i största möjliga utsträckning skulle företagas samtidigt som undersökningar avseende tuberkulos hos nötkreatur. Emellertid torde man ej kunna uppställa uttrycklig fordran om resornas samordnande. Det blir i många fall svårt att kombinera de olika förrättningarna, bland annat därför att i större besättningar båda förrättningarna ofta ej medhinnas på samma dag. Det är vidare svårt att kontrollera efterlevnaden av en dylik bestämmelse. Härtill kommer svårigheten att vid resor för olika ändamål fördela resekostnaderna korrekt. Det är emellertid naturligt att resorna för blodprovstagning i verkligheten ofta komma att förenas med andra förrättningar. Om ingen hänsyn härtill toges, skulle veterinärerna i vissa fall kunna göra en oskälig vinst. Styrelserna ha ansett sig böra föreslå, att veterinären erhåller arvode för varje undersökt blodprov men ingen särskild ersättning därutöver för inställelse och resekostnader. Taxan för blodprovstagningen har satts så lågt att den endast delvis täcker resekostnaden. Härigenom vinnes att blodprovstagning med all sannolikhet kombineras med andra resor i så stor utsträckning som är praktiskt möjligt. Denna form för ersättningens beräkning medför vidare förenkling och tidsbesparing såväl vid uppsättande av räkningar som vid deras granskning. Enligt styrelsernas förslag bör ersättningen utgå med 1 krona för vart och ett av de 10 första djuren i besättningen, med 75 öre för vart och ett av de 40 följande djuren och med 25 öre för vart och ett av de övriga djuren från vilka blodprov tagits i föreskriven ordning. Minsta arvode för blodprovstagning i en besättning bör vara 5 kronor. Ersättningen för de första 10 proven har föreslagits förhållandevis hög. Den avser även att gottgöra arbetet med upplysningsverksamhet m. m., som i lika hög grad är förenat med varje provtagning även i en mindre besättning. Taxan för blodprov å övriga djur utöver de 50 första är avsevärt lägre, då resekostnaderna beräknas bliva täckta genom de högre avgifterna för de 50 första djuren. Enligt styrelsernas mening böra sällskapen låna ut rör för blodprovstagning till veterinärerna.

Då erforderlig erfarenhet vunnits av huru decentraliseringen av kastsjukesbekämpandet komme att verka och ytterligare intensifierat arbete funnes önskvärdt, torde det enligt vad ämbetsverken anfört vara lämpligt att införa mjölkpristillägg för friförklarade besättningar. Endast från dylika besättningar kunde nämligen mjölken anses ha högre värde. Det syntes dock ämbetsverken synnerligen lämpligt, om vissa mejerier redan nu på frivillighetens väg ville lämna pristillägg för mjölk från friförklarade besättningar. Härigenom skulle viss erfarenhet om verkan av en sådan åtgärd kunna ernås. En allmän föreskrift om mjölkpristillägg, sådan som gäller i tuberkulosbekämpandet, ha ämbetsverken däremot icke ansett sig böra föreslå i detta sammanhang.

I stort sett innebära ämbetsverkens förslag, som förut nämnts, att de bestämmelser, som nu gälla för område, där sjukdomen har allenast ringa tillämpning, skola tillämpas å k a s t s j u k e s k y d d a d e o m r å d e n. Vissa mindre ändringar ha dock föreslagits och ämbetsverken ha därom anfört bland annat följande.

Möjlighet bör stå öppen att, där så finnes lämpligt, använda mjölkprovsundersökning för att utröna sjukdomens förekomst. Hittills har denna undersökningsmetod icke funnits omnämnd i författningarna rörande bekämpandet av den smittsamma kastningen. Djurägare eller veterinär, som misstänker sjukdomens förekomst, skall erhålla rätt att få även sådana prov kostnadsfritt undersökta.

Den veterinär, som tager blodprov, är enligt gällande bestämmelser skyldig att förse de djur, från vilka blodprov tagits, med igenkänningsmärke. En dylik märkning synes icke vara oundgängligen nödvändig för kontroll vid eventuell nedslaktning. Då därjämte märkning av stora delar av besättningar, vilka ännu icke visats vara kastsjukesmittade, torde vara ägnad att väcka missnöje hos djurägaren, har föreskrift om märkning icke medtagits i förslaget.

Som villkor för rätt till ersättning vid nedslaktning gäller för närvarande, att samtliga ägare till de djur, som ifrågasatts för nedslaktning, avgiva viss förbindelse. Stora svårigheter ha förelegat vid tillämpningen av denna bestämmelse. Man har sålunda ofta måst avstå från viktiga nedslaktningsåtgärder, emedan viss djurägare ej avgivit föreskriven förbindelse. Enligt förslaget skall ersättning kunna utgå till de djurägare från vilka förbindelse inkommit, oaktat övriga djurägare icke avlämnat sådan förbindelse. Erfarenheten har vidare visat, att den snävt tillmätta tidsfristen inom vilken nedslaktning skall ske vållat svårigheter och stundom hindrat att nedslaktning verkställts. Där lämplig isolering av smittat djur kan ordnas eller risk för smittspridning eljest icke föreligger, bör medicinalstyrelsen ha möjlighet att medge anstånd med nedslaktning, då särskilda skäl därtill föranleda. Anstånd bör exempelvis medgivas i sådana fall, då den smittade kon är det enda mjölkande djuret i en mindre besättning.

Besättning inom kastsjukeskyddat område bör endast i undantagsfall anslutas till det statsunderstödda bekämpandet av sjukdomen. Ägare av smittad besättning samt djurägare, som önskar få sin besättning friförklarad, bör emellertid ha möjlighet att ansluta besättningen till dylikt bekämpande.

Inom kastsjukeskyddat område böra lämpligen så snart ske kan i erforderlig utsträckning upptagas inventerande undersökningar angående sjukdomens förekomst, exempelvis genom mjölkprovsundersökning, för att utröna, om epizootilagen skall kunna tillämpas inom området.

Enligt ämbetsverkens förmenande böra till kastsjukeskyddade områden hänföras ej endast Gotlands, Västerbottens och Norrbottens län utan inom en snar framtid även övriga Norrlandslän, Kopparbergs län samt av Göteborgs och Bohus län den del, som ligger norr om Nordre älv, ävensom Öckerö och Styrso socknar. Inom nämnda områden, med undantag för Offerdals och Månsåsens veterinärdistrikt i Jämtlands län, hade nämligen sjukdomen smittsam kastning hos nötkreatur, enligt vad verkställd utredning utvisade, endast ringa utbredning. Om Jämtland skulle ingå i skyddsområdet, måste angivna veterinärdistrikt tills vidare undantagas. Önskvärt vore, att gränserna för kastsjukeskyddade områden så mycket som möjligt kunde sammanfalla med de nu föreliggande gränserna för tuberkulosfritt och tuberkuloskyddat område.

Ämbetsverken ha funnit det lämpligt, att kastsjukefria och kastsjukeskyddade områden skyddas genom spärrgränser från införsel av kastsjukessmittade nötkreatur. Det skydd, som i sådant hänseende lämnats beträffande tuberkulos hos nötkreatur, borde utsträckas att även gälla smittsam kastning. I annat fall kunde riskeras, att smittsam kastning infördes till dessa områden.

De i förslaget intagna bestämmelserna om spärrgränser ha utformats i nära överensstämmelse med motsvarande bestämmelser i förordningen angående bekämpandet av tuberkulos hos nötkreatur. Då införseltillstånd endast skall meddelas beträffande djur, som härröra från friförklarade besättningar, har särskild undersökning av varje djur icke ansetts nödvändig.

Den centrala ledningen av kastsjukebekämpandet utövas för närvarande av medicinalstyrelsen genom avdelningsföreståndaren vid statens veterinärbakteriologiska anstalts kastsjukelaboratorium, vilken tillika är medicinalstyrelsens föredragande i kastsjukeärenden. Vid anstalten finnes ytterligare anställd en konsulent för kastsjukefrågor, vilken främst har till uppgift att företaga tjänsteresor inom landet för olika ändamål avseende kastsjukebekämpandet samt att vid förfall för föredraganden inträda i dennes ställe.

Enligt ämbetsverkens förslag skall den centrala ledningen av kastsjukebekämpandet alltjämt utövas av medicinalstyrelsen. I samband med bekämpandets decentralisation torde emellertid en viss omläggning av den centrala ledningen höra genomföras. Ämbetsverken ha härom anfört följande.

Medicinalstyrelsens arbetsuppgifter böra vara, dels att handlägga allmänna frågor angående bekämpandet, dels att utöva överinseende och kontroll över det av hushållningssällskapen bedrivna bekämpandet, dels ock att utöva den direkta ledningen av bekämpandet inom vissa områden. Den hos statens veterinärbakteriologiska anstalt anställda konsulenten bör överflyttas å medicinalstyrelsens stat samt tillsvidare fungera såsom föredragande i kastsjukeärenden. Samtidigt torde avdelningsföreståndaren å kastsjukelaboratoriet böra befrias från föredragningsskyldighet hos medicinalstyrelsen. Konsulenten skall sålunda utöva erforderlig kontroll och ledning av det decentraliserade bekämpandet. Det föreslagna systemet för sällskapens rapportgivning

till medicinalstyrelsen har planerats på sådant sätt, att konsulenten icke skall betungas med fortlöpande detaljgranskning av inkommande uppgifter utan i stället utöva kontroll och ledning vid omfattande tjänsteresor.

I fråga om konsulentbefattningen har viss meningsskiljaktighet förelegat hos ämbetsverken. Medicinalstyrelsen har sålunda anfört att, därest svårigheter skulle uppstå genom att konsulenten nödgades vistas å tjänsteresor någon längre sammanhängande tid, medicinalstyrelsen skulle kunna ålägga avdelningsföreståndaren vid kastsjukelaboratoriet att i styrelsen föredraga ärenden angående bekämpandet ävensom besvara telefonförfrågningar och dylikt. Detta åläggande borde intagas i den instruktion för nämnde befattningshavare, som skulle gälla under ifrågavarande övergångstid.

Medlemmen av medicinalstyrelsens vetenskapliga råd, professorn N. P. Lagerlöf, som deltagit i medicinalstyrelsen vid behandlingen av ärendet, har ansett, att konsulenten skulle vara direkt underställd medicinalstyrelsen men med tjänsterum å statens veterinärbakteriologiska anstalt samt med avdelningsföreståndaren å anstaltens kastsjukelaboratorium såsom ersättare.

Ehuru vissa skäl kunde anföras för att konsulenten, samtidigt som han vore föredragande i medicinalstyrelsen, under ytterligare en kortare tid skulle ha sitt tjänsterum å anstalten och därvid under frånvaro kunde ersättas såsom föredragande i nämnda styrelse av avdelningsföreståndaren å laboratoriet, har lantbruksstyrelsen funnit sig för sin del icke böra framställa något direkt förslag i ämnet.

Med hänsyn till det arbete med kontroll och övervakning av det decentraliserade bekämpandet som komme att åvila konsulenten, vilken skulle sköta propagandaverksamheten inom de områden, där medicinalstyrelsen anordnade bekämpandet, ha ämbetsverken funnit det lämpligt, att den reseersättning, som skulle utgå till konsulenten för fullgörande av dennes uppdrag, finge bestridas från det allmänna kastsjukeanslaget i stället för medicinalstyrelsens omkostnadsanslag.

Ämbetsverken ha framhållit, att anslutningen till det statsunderstödda kastsjukebekämpandet under första året efter en decentralisering icke kunde bedömas med någon större grad av säkerhet. Med hänsyn härtill ha ämbetsverken endast kunnat göra en approximativ kostnadsberäkning. Därvid ha icke medräknats kostnaderna för statens veterinärbakteriologiska anstalts kastsjukelaboratorium. Enligt ämbetsverkens uppfattning syntes även kostnaderna för detta laboratorium komma att stiga efter en decentralisering av bekämpandet, då hushållningssällskap utan egna laboratorier förväntades anlita laboratoriet.

Ämbetsverkens beräkningar av kostnadsökningen framgår av följande tabell.

Fältarbetet.

Statsbidrag å 1 krona per djur för 40,000 anslutna icke friförklarade djur	kronor	40,000	
Statsbidrag å 50 öre per djur för 8,000 friförklarade djur	»	4,000	
Statsbidrag för nedslaktning	»	17,000	kronor 61.000

Laboratoriearbetet.

Statsbidrag till laboratorier för 24,000 blodprovsundersökningar å 1 krona 50 öre	kronor	36,000	
Statsbidrag till laboratorier för undersökningar av efterbördsprov m. m. . . . . . »	3,000	kronor	39,000
Reseersättningar till den hos medicinalstyrelsen anställde konsulenten . . . . . »	3,000	»	3,000
Sammanlagda ökade kostnaden för en decentralisering under budgetåret 1943/44	kronor	103,000.	

I fråga om kostnadsberäkningarna ha ämbetsverken ytterligare anfört i huvudsak följande.

Styrelserna förutsätta, att endast ett begränsat antal hushållningssällskap komma att medgivas rätt att börja decentraliserat bekämpande under första året efter decentraliseringen. Anslutningen över hela landet kan beräknas till omkring 40,000 djur. Det torde få anses troligt att Östergötlands och Hallands läns hushållningssällskap omedelbart komma att igångsätta laboratoriearbetet. Om det antages att två blodprov årligen undersökas för varje anslutet djur, skulle detta medföra omkring 24,000 blodprovsundersökningar å dessa båda laboratorier under första verksamhetsåret. Med ett ersättningsbelopp om 1 krona 50 öre för varje utförd blodprovsundersökning skulle den sammanlagda ersättningen för dessa undersökningar uppgå till 36,000 kronor. Härtill synes böra läggas 3,000 kronor för utförda bakteriologiska undersökningar av efterbördsprov.

Yttrandena.

Styrelsernas förslag har i princip tillstyrkts eller lämnats utan erinran i nära nog samtliga avgivna yttranden.

Endast länsveterinärerna i Stockholms och Älvsborgs län ha uttryckligen avstyrkt ett genomförande av det framlagda förslaget till decentralisering av kastsjukebekämpandet. Länsveterinären i Älvsborgs län har i stället förordat en förnyad grundligare och förutsättningslös utredning. Under tiden borde orienterande undersökningar för att uppsåra kastsjukesmittade nötkreatursbesättningar verkställas med anlitande av den relativt billiga serologiska mjölkmetoden. Tveksamhet i fråga om decentraliseringen har också uttalats av länsveterinären i Jämtlands län.

Statskontoret har ställt sig avvisande gentemot förslaget beträffande särskilda statsbidrag till hushållningssällskapen för anordnande av kastsjukebekämpande.

I fråga om detaljer i förslagen ha åtskilliga anmärkningar framställts.

Av innehållet i yttrandena torde ytterligare böra återgivas följande.

Beträffande lämpligheten att nu genomföra en decentralisation i kastsjukebekämpandet har i ett stort antal yttranden uttalats, att en decentralisering av kastsjukebekämpandet enligt de föreslagna grunderna i hög grad skulle bidra till ett mera framgångsrikt bekämpande av sjukdomen. Intresset för detta bekämpande vore stort bland

djurägarna. Ett bekämpande under lokal ledning syntes vara den rätta vägen för ernående av ett gott resultat.

Förvaltningsutskottet hos Jönköpings läns hushållningssällskap har yttrat bland annat följande.

Den smittsamma kastningen hos nötkreatur vållar jordbruket i Jönköpings län så stort avbräck att det enligt förvaltningsutskottets mening är av den största vikt att ett effektivt bekämpande av sjukdomen kommer till stånd inom länet. Många skäl tala också för att tiden nu är inne för ett dylikt bekämpande. Enligt medicinalstyrelsens uttalande skulle ju sålunda sjukdomen nu ha övergått i en kronisk form, varigenom den nu är förhållandevis lätt att begränsa och utrota. Vidare är det sedan 1936 i länet bedrivna bekämpandet enligt den kliniska metoden av tuberkulos hos nötkreatur numera till väsentlig del genomfört, varför hushållningssällskapets tuberkulosavdelning med fördel skulle kunna övergå till uppgiften att koncentrera sig på kastsjukebekämpandet. Även rent driftsekonomiska synpunkter kunna anses särskilt starkt tala för att kraftiga åtgärder nu vidtagas mot denna produktionshämmande och förlustbringande sjukdom.

Hushållningssällskapet har också redan vidtagit vissa åtgärder, som syfta till att förbereda ett allmänt bekämpande av den smittsamma kastningen i Jönköpings län. Genom hushållningssällskapets tuberkulosavdelning har man sålunda sökt intressera bland annat mejerierna i länet för en medverkan i bekämpandet. Inom en andelsmejeriförening har hushållningssällskapet redan organiserat ett kollektivt bekämpande, och inom ett antal andra föreningar har man igångsatt orienterande undersökningar i syfte att vinna närmare kännedom om sjukdomens nuvarande utbredning. Det är vidare hushållningssällskapets avsikt att begära medicinalstyrelsens tillstånd att å sitt veterinärlaboratorium få utföra för kastsjukebekämpandet behövliga undersökningar av blod- och efterbördsprov m. m.

Den av medicinalstyrelsen och lantbruksstyrelsen nu föreslagna uppläggningsen av ett kastsjukebekämpande på bred front anser förvaltningsutskottet i stort sett riktig och lämplig. Det är sålunda enligt utskottets mening nödvändigt att decentralisera bekämpandet, varvid det lämpligaste torde vara att — såsom föreslagits — åt hushållningssällskapen anförtro den lokala ledningen av detta. Sällskapets tuberkulosavdelningar ha ju numera en synnerligen värdefull, flerårig erfarenhet och kännedom om de lokala förhållandena, som bör komma väl till pass i ett allmänt kastsjukebekämpande. Styrelserna förutsätta emellertid att där så visar sig lämpligt djurinnehavare, tillhörande en mejeriförening eller tjurförening eller annan dylik sammanslutning, kollektivt ansluta sig till bekämpandet. Förvaltningsutskottet vill särskilt understryka det lämpliga uti att söka gå fram på denna väg. Utskottet anser att häri genom ökade möjligheter vinnas för ett allmänt deltagande i och snabbare genomförande av bekämpandet.

Länsveterinären i Jämtlands län, som uttalat tvekan inför föreliggande förslag, har erinrat, att som skäl för decentralisering i huvudsak åberopats *dels* att kostnaderna därigenom skulle minska, *dels* att decentraliseringen skulle stimulera till ökad anslutning till kastningsbekämpandet, *dels* att statens veterinärbakteriologiska anstalt icke med fördel kunde avverka alla de undersökningar, som erfordrades då bekämpandet finge allmän utbredning, *dels* ock att hushållningssällskaps veterinärer skulle äga mera ingående person- och lokalkännedom än en central ledning. Härom har länsveterinären i sitt yttrande anfört följande.

En decentralisering kan ej rimligtvis förväntas medföra minskade kostnader för bekämpandet. Det är väl snarare så, att erforderliga lokaler och arbetskraft kan vid ett centraliserat bekämpande utnyttjas vida mera rationellt.

Erfarenheterna från tuberkulosbekämpandet lämna intet som helst stöd åt antagandet, att en decentralisering skulle i och för sig verka avsevärt stimulerande på anslutningen till kastningsbekämpandet. En flyktig granskning av anslutningssiffrorna för det kliniska tuberkulosbekämpandet under skilda år inom Malmöhus och Hallands län ger vid handen, att man här under årtionden arbetat med ett minst sagt blygsamt material och att man praktiskt taget ej kommit ett steg framåt, förrän det blev tal om tilläggspris på mjölken från de till bekämpandet anslutna besättningarna. Inom Östergötlands län gick verksamheten bättre framåt tack vare de mjölkpristillägg, som man här redan på tidigt stadium frivilligt införde vid några mejerier. Det betydande uppsving, som tuberkulosbekämpandet uppvisar från mitten av 1930-talet, står i direkt samband med den då införda mjölkprisdifferentieringen.

Det är uppenbart, att veterinärbakteriologiska anstaltens kastsjukelaboratorium ej kan med nuvarande personal och lokalutrymmen åtaga sig alla provundersökningar vid ett väsentligt vidgat kastningsbekämpande, men detta är dock allenast en personal- och lokalfråga, som utan större svårigheter bör kunna lösas.

Den mera ingående personal- och lokalkännedom, som ett hushållningssällskaps veterinärvadledning kan förväntas besitta i jämförelse med en central ledning i Stockholm, synes möjligen tala för en decentralisering. Det förefaller emellertid, av förslaget att döma, ej vara avsikten att avkoppla tjänsteveterinärerna från all medverkan i bekämpandet, och dessa veterinärer torde ännu bättre än hushållningssällskapens veterinärer stå i kontakt med den djurägande allmänheten. Om det vore avsikten, att kastningsbekämpandet skulle i likhet med det kliniska tuberkulosbekämpandet bedrivas i huvudsak endast under medverkan av de hos hushållningssällskapen anställda veterinärerna, torde en decentralisering ha varit erforderlig, men i annat fall bör ledningen på samma sätt, som nu gäller för tuberkulinundersökningarna, kunna behållas centraliserad.

Om de skäl, som sålunda åberopats för en decentralisering, syntes länsveterinären svagt grundade, så torde de invändningar, som kunde göras däremot, vara mera vägande. Härom har länsveterinären yttrat.

Mest betänkligt synes vara, att man genom att för närvarande belasta hushållningssällskapens veterinärvadlingar med nya göromål äventyrar tuberkulosbekämpandets planenliga genomförande. En splittring av veterinärvadlingarnas verksamhet kan ej gärna vara till fördel för tuberkulosbekämpandet.

Mången torde vid genomläsning av betänkandet bibringas den uppfattningen, att tuberkulosen numera inom södra delarna av landet vore på retur i så stor utsträckning, att hushållningssällskapens tuberkulosavdelningar skulle riskera att bli arbetslösa. Förhållandena äro tyvärr icke så gynnsamma ifråga om de mera utpräglade jordbruksdistrikten. Vi stå ännu långt från tuberkuloskampens mål. Innan vi fullständigt utrotat nötkreaturstuberkulosen, måste vi uppnå hundra procentig anslutning till bekämpandet, och innan vi kommit därtill, förefaller det vara olämpligt att lägga nya uppgifter på hushållningssällskapens tuberkulosavdelningar, även om det i en del fall kan vara möjligt att bedriva kastnings- och tuberkulosbekämpande parallellt.

De skäl, som anförts emot en decentralisering av kastsjukebekämpandet

till hushållningssällskapen, bortfalla givetvis för de sällskaps vidkommande. inom vilkas områden fullständig anslutning till tuberkulosbekämpandet vunnits och den Ostertagska metoden helt eller till större delen spelat ut sin roll. Dessa skäl torde emellertid komma att under åtskilliga år äga giltighet för de flesta hushållningssällskap, som i första hand torde ha äsyftats med decentraliseringsförslaget.

En fråga, som styrelserna ej berört men som ej saknar betydelse, är den, huru behovet av veterinär arbetskraft skall kunna tillgodoses vid ett väsentligt vidgat och decentraliserat kastningsbekämpande. Den frågan torde ej kunna anses löst enbart genom en hänvisning till de av hushållningssällskapen för närvarande anställda tuberkulosveterinärerna.

Länsveterinären i Stockholms län har anfört följande.

Med hänsyn till den utvidgning av statens veterinärbakteriologiska anstalts verksamhet, som planerats och vilken i viss mån motiverats av det ökade arbetet för den smittsamma kastningens bekämpande, samt i betraktande av det statsfinansiella läget kan nödvändigheten av den föreslagna decentraliseringen ifrågasättas.

Av betänkanDET framgår att nämnda anstalt med nuvarande bristfälliga utrustning, med hjälp av tjänsteveterinärerna för provtagningen, redan kunna uppvisa ett omfattande arbete och ett gott resultat ifråga om sjukdomens bekämpande. Man torde kunna räkna med att detta arbete efter utvidgningen skall kunna utföras i erforderlig utsträckning. Den föreslagna decentraliseringen synes därför kunna uppskjutas, tills arbetet nått en sådan omfattning att det blir nödvändigt vidtagna ytterligare åtgärder.

Ett uppdelande av arbetet på ett större antal mindre, lokala laboratorier skall måhända påskynda en anslutning till sjukdomens bekämpande, men man torde få befara vissa svårigheter i avseende på uniformiteten.

Länsveterinären i Göteborgs och Bohus län har yttrat i huvudsak följande.

Med hänsyn till bland annat det under de sista åren av flera utländska och svenska veterinärer prövade s. k. snabbagglutinationsprovet å mjölkserum synes man vid genomförandet av den föreslagna decentraliseringen av bekämpandet böra framgå med större försiktighet än som skedde vid nötkreaturstuberkuloskampens omorganisation omkring år 1935. Det synes därför vara att förorda, att vid genomförandet av nämnda decentralisation ledningen av detsamma i största utsträckning finge kvarbliva hos medicinalstyrelsen och att endast inom de av farsoten mest hemsökta regionerna av landet hushållningssällskapen medges organisera arbetet därmed. Vid prövning av de lokala förutsättningarna för sjukdomsbekämpandet bör med hänsyn till erfarenhet från undersökning av samlingsmjölk från omkring 1,500 besättningar i Göteborgstrakten en omfattande undersökning av mjölkprov från besättningarna uttagna vid vederbörande mejerier föregå beslut om sådant medgivande. Skulle mjölkprovorienteringen härvid utvisa, att sjukdomen är föga utbredd inom orten, finnes nämligen ej anledning att låta hushållningssällskap igångsätta en dyrbar organisation med massanslutning av djurägare, allmän blodprovstagning med över hela länet resande veterinärer, anställda hos sällskapet etc. I sådant fall bör då hellre omedelbart de större eller mindre delarna av länet, där sjukdomen sparsamt förekommer, snarast förklaras för skyddade respektive kastningsfria områden och bekämpandet av de genom mjölkprovet såsom kastningsmisstänkta utpekade besättningarna överlåtas till vederbörande tjänsteveterinärer att blodpröva. Av såväl utländska som svenska veterinära forskare har nämligen mjölkprovet påvisats vara i så hög grad tillförlitligt, att detsamma redan från början av kampen mot den

smittsamma kastningen bör tillerkännas ett större värde vid orienteringsarbetet för uttrönande av sjukdomens utbredning i riket än vad förslaget synes förutsätta.

Ett kastsjukebekämpande, där största möjliga samarbete äger rum emellan landets tjänsteveterinärer och alla redan befintliga laboratorier, som härför kunna av medicinalstyrelsen godkännas, men utan så stor överflyttning av organisationsapparaten på hushållningssällskapen som betänkandet avser, synes bliva både mest rationellt, smidigast och billigast för det allmänna. De genom införandet av mjölkprovet såsom huvudsakligaste orienteringsprov inbesparade statsanslagen för kampen torde kunna bättre nyttiggöras genom utökning av utrensningsbidragen än för användning av blodprovet såsom sökaremetod i första hand efter smitthärdarna.

Enligt *länsveterinären i Malmöhus län* borde decentraliseringen begränsas till hushållningssällskap, som hade eget veterinärbakteriologiskt laboratorium.

Länsveterinären i Kristianstads län finner det olämpligt att låta ett hushållningssällskap handha bekämpandet inom annat sällskaps område.

Förvaltningsutskottet hos hushållningssällskapet i Stockholms län och stad, några länsveterinärer och svenska veterinärläkareföreningen ha framhållit, att de serologiska mjölkproven borde givas större utrymme i kastsjukebekämpandet än som avsetts i styrelsernas förslag. Undersökning av mjölkprov torde nämligen inom den närmaste tiden säkerligen komma att få stor betydelse för kastsjukediagnostiken, när det gällde orienterande undersökningar inom ett område, där sjukdomen hade relativt ringa utbredning. För en dylik undersökning behövdes ej laboratorium, då den lämpligen kunde utföras av hushållningssällskapets veterinär å mejeriet på den dit inkommande samlingsmjölken från olika gårdar. Mjölkproven kunde också med fördel undersökas av stadsveterinärerna i samband med övrig mjölkkontroll. Medicinalstyrelsen syntes böra äga fastställa särskild taxa för dylika mjölkundersökningar.

Beträffande själva anordnandet av bekämpandet inom kastsjukessmittade områden har *i flera yttranden* anmärkts, att hushållningssällskapen därvid borde vara skyldiga att samarbeta ej endast med tjänsteveterinärerna inom sina respektive områden utan med samtliga där verksamma veterinärer.

Förvaltningsutskottet hos Älvsborgs läns södra hushållningssällskap förmenar, att bekämpandet, om det skulle kunna leda till resultat, borde handhas av hushållningssällskapens veterinärer. Med den nuvarande indelningen vore veterinärdistriktet på många håll alltför stora för att distriktsveterinärerna ensamma skulle kunna tänkas medhinna ett effektivt utrotande av den smittsamma kastningen.

Liknande synpunkter ha framförts av *förvaltningsutskottet hos hushållningssällskapet i Hallands län*.

Länsveterinären i Kalmar län anser, att bekämpandet av smittsam kastning och tuberkulos hos nötkreatur borde samordnas i sådana besättningar, där båda sjukdomarna vore allmänna.

I några yttranden har förordats kollektiv anslutning till bekämpandet.

Därom har *förvaltningsutskottet hos Älvsborgs läns södra hushållningssällskap* anfört.

Förvaltningsutskottet anser, att föreskrift bör lämnas därom att djurinnehavare helst böra ansluta sig kollektivt, genom sina olika föreningar, t. ex. såsom det skett inom Älvsborgs läns södra hushållningssällskaps verksamhetsområde, genom mejeriföreningarna. Denna anslutning kollektivt genom mejeriföreningarna har nämligen visat sig vara mycket praktisk. Djurägarnas inställning till kastsjukebekämpandet är i allmänhet sådan, att de anse kampen hopplös, om icke samtliga besättningar deltaga. Enär de flesta djurägare numera leverera mjölk till mejeri, är en anslutning genom mejeriföreningarna effektiv. De som ej lämna mjölk till mejeri komma därvid med automatiskt genom bl. a. bestämmelsen att tjurarna, vilka som regel ägas av mejerileverantörer, ej utlånas annat än till undersökta djur.

I ett *stort antal yttranden* har föreslagits, att friförklaring av besättning skulle utfärdas utan föregående ansökning av djurägaren.

Enligt *länsveterinären i Gotlands län* borde uttrycklig föreskrift införas därom att inköp av nötkreatur till besättning ansluten till statsunderstött kastsjukebekämpande endast skulle få äga rum från liknande besättning eller från kastsjukefritt område.

Avelsföreningen för svensk röd och vit boskap har föreslagit, att vid ett decentraliserat bekämpande uppgifter angående smittsam kastning, åtminstone för avelsbesättningar av svensk röd och vit boskap, skulle sammanföras hos medicinalstyrelsen så att den medverkan till bekämpandet av sjukdomen som föreningen kunde lämna ej äventyrades.

Vad angår den föreslagna nämnden eller styrelsen hos hushållningssällskapen för inseende över kastsjukebekämpandet har i *flera yttranden* understrukits behovet av en sådan anordning. Beträffande sammansättningen av nämnden eller styrelsen ha *flera länsveterinärer* och *några förvaltningsutskott* samt *svenska veterinärläkareföreningen* framhållit som önskvärt, att länsveterinären vore självskriven ledamot i nämnden eller styrelsen. Då länsveterinären vore ansvarig för bekämpandet av de smittsamma husdjursjukdomarna överhuvud taget inom det av honom företrädda området, syntes hans medverkan vid kastsjukebekämpandet både naturligt och nödvändigt. Länsveterinärens medverkan vore också betingad av intresset att underlätta samarbetet mellan hushållningssällskapens veterinärer och övriga veterinärer, som deltog i arbetet med kastsjukebekämpandet.

Länsveterinären i Kristianstads län har föreslagit, att antalet ledamöter i nämnden eller styrelsen bestämdes till fem. Enligt *förvaltningsutskottet hos hushållningssällskapet i Kopparbergs län* syntes det för åstadkommande av enhetlig benämning inom samtliga hushållningssällskap lämpligt, att beträffande den föreslagna nämnden eller styrelsen endast finge begagnas uttrycket nämnd.

Frågan om statsbidraget till bekämpandet har berörts i några yttranden.

Statskontoret har erinrat, att de avgifter, som skulle upptagas för under-

sökningar vid hushållningssällskapens veterinärbakteriologiska laboratorier, enligt styrelsernas tidigare uttalanden borde täcka omkostnaderna. Verksamheten vid laboratorierna hade sålunda avsetts att i stort sett bli självförsörjande. Ämbetsverket har vidare härom anfört i huvudsak följande.

Det framlagda förslaget torde icke kunna anses realisera önskemålet, att kostnaderna åtminstone i stort sett skola täckas genom djurägaravgifter. Ehuru anslutningen till bekämpandet under nästa budgetår beräknas endast till 40,000 djur i hela landet och laboratorieundersökningar skulle utföras allenast vid två hushållningssällskap, skulle likväl statens merutgifter bli icke mindre än 103,000 kronor. När verksamheten erhållit full omfattning, skulle givetvis statsbidraget komma att uppgå till mångdubbla beloppet. Utan att vilja förringa betydelsen ur folkförsörjningssynpunkt av kastsjukans effektiva bekämpande måste dock statskontoret framhålla, att vidtagandet av erforderliga åtgärder i detta syfte främst torde få anses vara ett de privata djurägarnas intresse. Då en höjning av de till hushållningssällskapen utgående avgifterna efter det att verksamheten kommit i gång kunde komma att möta vissa invändningar, synes det ofrånkomligt, att dessa avgifter redan från början fastställas till sådana belopp, att sällskapens utgifter för ändamålet blivit fullt täckta. På grund härav torde en procentuellt sett tämligen betydande höjning böra vidtagas av de i betänkandet angivna avgifterna till hushållningssällskapen. Statskontoret vill i detta sammanhang fästa uppmärksamheten dels därvid, att den ersättning, som av djurägare erlägges för klinisk tuberkuloskontroll, är avsevärt större än de av styrelserna förordade avgiftsbeloppen för kastsjukebekämpandet, dels och vid den omständigheten, att djurägare enligt förslaget icke skulle vara skyldig utgiva inställelsearvode eller reseersättning till veterinär, som verkställde blodprovstagning.

Statens ekonomiska insats i kampen mot ifrågavarande sjukdom skulle, även om bidragen till hushållningssällskapen bortföлле, bli av betydande omfattning. Förutom kostnaderna för den av medicinalstyrelsen och statens veterinärbakteriologiska anstalt omhändertavda centrala ledningen och diagnostiseringen skulle staten ha att utgiva gottgörelse till djurägarna för nedslaktade djur. Då denna gottgörelse enligt betänkandet skulle utgå med 50 kronor för varje djur i åldern 6 månader—1 år och med 100 kronor för djur, vars ålder överstege 1 år, lära, efterhand som bekämpandet utvidgas, kostnaderna för detta ändamål komma att stiga till avsevärda belopp. Framhållas må även, att staten från och med budgetåret 1942/43 utbetalar fasta organisationsbidrag till hushållningssällskapens veterinärbakteriologiska laboratorier — sammanlagt 96,000 kronor om året — vilka bidrag tillkommit för att möjliggöra en allmän bakteriologisk verksamhet vid ifrågavarande anstalter. Nu angivna ekonomiska prestationer anser statskontoret helt motsvara vad som rimligen kan begäras av statsverket.

Statens veterinärbakteriologiska anstalts nämnd har framhållit, att grunderna för statsbidraget borde bestämmas av Kungl. Maj:t och riksdagen och alltså icke såsom i betänkandet angivits av medicinalstyrelsen. Den ifrågasatta storleken av bidraget till laboratoriearbetet, 1 krona 50 öre för blodprovundersökning, syntes vara väl högt beräknad. Kostnaderna för proven vid provinslaboratorierna behövde icke bli så höga som beräknats i synnerhet som lokaler och personal åtminstone till stor del redan torde finnas disponibla samt en stor del av den för tuberkulosbekämpandet använda apparaturen torde kunna användas jämväl för kastsjukebekämpandet. Nämn-

den har ansett. att en närmare utredning för beräkning av ifrågavarande undersökningskostnader vore erforderlig. I detta sammanhang har nämnden framhållit, att en utredning om nämnda kostnader jämväl syntes böra omfatta kostnaderna för viss kastsjukediagnostik å mjölkprov, som visat sig vara av stort värde för bekämpandet. De serologiska undersökningar, som här åsyftades, behövde ej nödvändigtvis utföras å ett laboratorium utan kunde ofta verkställas å ett mejeri. Kostnaderna torde därför bliva mycket låga.

Förvaltningsutskottet hos hushållningssällskapet i Örebro län framhåller, att en förutsättning för att arbetet skulle kunna bedrivas av hushållningssällskapen vore, att utgifterna för verksamheten täcktes av inkomsterna. Det förefölle förvaltningsutskottet, som om utgifterna för små besättningar knappast skulle täckas av motsvarande inkomster enligt förslaget. Förvaltningsutskottet förordade därför högre anslag. Därest laboratorieverksamhet skulle upptagas i Örebro län, erfordrades ett särskilt organisationsbidrag för laboratoriets iordningställande.

Riksräkenskapsverket har framhållit.

Enligt förslaget skall hushållningssällskap, som bedriver bekämpande av kastsjuka, årligen åga åtnjuta bidrag av statsmedel med belopp, som fastställas av Kungl. Maj:t. Vidare skall hushållningssällskap, som å eget laboratorium utför diagnostiska undersökningar, åtnjuta ersättning av statsmedel efter taxa, som medicinalstyrelsen bestämmer. För bedömande av med vilka belopp nämnda bidrag och ersättning böra utgå torde det vara erforderligt, att de hushållningssällskap, som bedriva bekämpande av kastsjuka, årligen lämna redogörelse för det ekonomiska resultatet av sällskapens verksamhet å ifrågavarande område. Det synes därför riksräkenskapsverket lämpligt, att föreskrift lämnas därom, att hushållningssällskap, som bedriver bekämpande av kastsjuka, skall vara skyldigt att till medicinalstyrelsen för varje år avgiva redogörelse för sällskapets inkomster och utgifter i samband med bekämpandet.

Vidkommande djurägarnas avgifter för bekämpandet har från flera håll anmärkts, att det föreslagna systemet med fyra olika slag av ersättningar icke vore lämpligt. Sålunda har *länsveterinären i Kopparbergs län* anfört, att det bleve svårt att förklara för djurägarna skillnaden mellan de olika avgifterna. Ett dylikt system skulle säkerligen lätt medföra missnöje. Mer än två kategorier avgifter, hela och halva, borde därför icke förekomma. Även friförklarade besättningar, som kvarstode i bekämpandet, ådroge organisationerna kostnader, som måste ersättas.

I *flera yttranden* har framhållits såsom olämpligt att medgiva en lägre avgift för besättningar, som vore anslutna till klinisk tuberkuloskontroll. I sådant fall skulle avgiften för dessa besättningar komma att öka, om besättningen efter slutfört tuberkulosbekämpande överginge till statlig kontroll med tuberkulin.

Förvaltningsutskottet hos hushållningssällskapet i Hallands län har anfört.

Förvaltningsutskottet ställer sig både av principiella och praktiska skäl avvisande till att ansluten friförklarad besättning ej skulle erlägga avgift de år prov ej tagas. Ett medlemskap i ett bekämpande förutsätter ömsesidiga skyldigheter och kontrollen torde bäst uppehållas om årliga avgifter uttagas.

Kastningen är till sin natur oberäknelig och en ständig vaksamhet från alla sidor är av nöden. För anslutna och friförklarade besättningar torde sällskapet äga ett visst ansvar, som förutsätter en fortlöpande kontroll ävensom rätt att vid minsta misstanke — oberoende av föreskrivna intervaller — företaga undersökningar. Såvitt sällskapet nu kan se torde 50 öre per djur årligen kunna anses skäligt, vilket dock ej bör hindra att denna summa senare ned-sattes, om så visar sig möjligt.

Sällskapet anser ej heller att för anslutna smittade besättningar en uppdelning av avgiftens storlek, efter det stadium i vilket sjukdomen befinner sig, är riktig. För räkenskapsföringen är en sådan differentiering ingalunda lätt att genomföra. Gränsen mellan den akuta formen med den föreslagna billigare årsavgiften och den kroniska med den högre belastningen är inte alltid möjlig att exakt ange, och olika tolkningar av reglerna med därav följande klagomål äro inte uteslutna. Sällskapet anser därför, att en enhetlig årsavgift för samtliga infekterade besättningar bör utgå och avgiften fastställas till 1 krona 50 öre per år.

I fråga om den föreslagna ersättningen till hushållningssällskapens laboratorier för blodprovsundersökningar har sällskapet intet att anmärka annat än att efterbördsproven som ofta kräva tidsödande arbete även böra ersättas med 1 krona 50 öre.

Förvaltningsutskottet hos Älvsborgs läns södra hushållningssällskap har uttalat följande.

De i betänkandet angivna grunderna för fastställande av de anslutna djurägarnas avgifter synas förvaltningsutskottet onödigt komplicerade. Det förefaller utskottet lämpligare, att den årliga avgiften per djur över ett års ålder sättes lika för alla deltagare oavsett vilka åtgärder beträffande kastningsbekämpandet, som vidtagas i besättningarna. Avgiften bör enligt utskottets mening uttagas så, att om möjligt alla djurägare bidra till kostnaderna för bekämpandet på de smittade gårdarna. Inom Älvsborgs läns södra hushållningssällskaps förvaltningsområde har detta problem lösts så att djurägarna ansluta sig kollektivt genom sina mejeriföreningar. Mejeriföreningen får sedan svara inför hushållningssällskapet för kostnaderna med ett årligt belopp av högst en krona per blodprov, beräknat efter det antal som tages vid den första orienterande undersökningen, eller om den orienterande undersökningen göres medelst samlingsmjölkprov, högst en krona för varje djur över ett års ålder i till mejeriet mjölklevererande besättning. Första året har denna en-krona åtgång för täckande av undersökningskostnaderna. Genom att inom området finnas relativt få kastsjukesmittade besättningar har hushållningssällskapet erhållit medicinalstyrelsens medgivande till att, sedan den första orienterande undersökningen verkstälts, förnyade blodprovsundersökningar tillsviðare ej behöva företagas i det stora flertalet friska besättningar. Undersökningar och övriga åtgärder koncentreras i stället på de smittade besättningarna och besättningar i deras närhet. Kostnaderna för de kommande årens undersökningar och kampåtgärder bli därigenom avsevärt lägre, då de, som ovan angivits, beräknas fördelade på samtliga mejerileverantörer. Genom delta arrangemang få ägarna till de friska besättningarna bidra till kostnaderna för bekämpandet av sjukdomen på de smittade gårdarna, vilket får anses rättvist med hänsyn till att smittofaran härigenom minskas. De icke mejerilevererande besättningarna betala för sin första orienterande undersökning 2 kronor per prov, och skulle en sådan besättning befinnas vara smittad, få kostnaderna för de kommande undersökningarna inräknas i mejeriföreningens avgifter.

Några förvaltningsutskott förmena, att djurägarnas avgifter liksom vid klinisk tuberkuloskontroll borde fastställas av vederbörande hushållningssällskap samt underställas medicinalstyrelsen för godkännande.

Enligt länsveterinären i Hallands län syntes avgifterna vid kollektiv anslutning till bekämpandet böra bestämmas till ett lägre belopp än den avgift som eljest utginge.

Förvaltningsutskottet hos hushållningssällskapet i Malmöhus län har betonat nödvändigheten av att djurägarnas avgifter och statsanslaget avpassades på sådant sätt att sällskapen ej genom det föreslagna bekämpandet ådroges lika dryga kostnader som vid tuberkuloskampen.

Riksräkenskapsverket har påpekat, att de avgifter, som inflyta till medicinalstyrelsen från områden, där bekämpandet anordnas av styrelsen, borde redovisas såsom särskilda uppbördsmedel å anslaget till kastsjukebekämpandet.

Beträffande de föreslagna ersättningarna till veterinärer ha vissa erinringar framkommit i yttrandena. Sålunda ha flera länsveterinärer funnit ersättningarna i fråga om blodprovstagning för låga i synnerhet för mindre och mera avlägset belägna besättningar. Ersättningarna borde i stället fastställas i enlighet med veterinärtaxan (praktiktaxan). Enligt länsveterinären och förvaltningsutskottet hos hushållningssällskapet i Hallands län syntes minsta ersättning för besättning böra utgå med 10 kronor. Däremot har föreståndaren för tuberkulosbekämpandet i Jönköpings län funnit ersättningarna ligga i överkant. Han har föreslagit, att ersättning skulle utgå med en krona för vart och ett av de tio första undersökta djuren i en besättning, med 75 öre för de tio följande djuren samt med 25 öre för övriga djur. Minsta arvode skulle dock utgöra fem kronor för besättning. Detta förslag har biträts av förvaltningsutskottet hos hushållningssällskapet i Jönköpings län.

Länsveterinären i Värmlands län har anfört bland annat följande.

Det föreliggande förslaget allmänna genomförande torde sannolikt komma att gestalta sig sålunda. Medelst mjölkprov uppletas de smittade besättningarna, vilka sedan med hjälp av blodprov saneras. Det är därvid att antaga, att i tätare befolkade orter med intensiv kreatursskötsel, t. ex. i södra Skåne, ganska många besättningar visa sig vara smittade, under det att på andra håll, exempelvis i Värmland, endast ett fåtal äro infekterade. Då det gäller att sanera ett område, såsom ett veterinärdistrikt, inom en tätt befolkad och svårt genomsmittad trakt, kan veterinären företaga en hel del blodprovstagningar i ett sammanhang. Han har kanske möjlighet att inom 10 à 15 kilometers rayon hålla på med att dag efter dag taga blodprov på flera gårdar varje dag. För sådana förrättningar är den föreslagna normen för ersättningar lämplig, och kastsjukebekämpandet kan här bliva effektivt.

Helt annorlunda ställer sig saken i ett glesare befolkat område med ett fåtal smittohärdar och i regel små besättningar. Här har veterinären sällan möjlighet att taga blodprov på flera gårdar under samma dag, och om detta i undantagsfall kan ske, äro avstånden även mellan gårdarna stora och dessa ofta belägna långt från veterinärens stationsort. Som relativt gynnsamt fall kan antagas, att han på samma dag kan taga prov på två gårdar med vardera tio vuxna nötkreatur, den ena belägen 20 kilometer från stationsorten och den andra snett på hemvägen, så att avståndet från den första gården är 10

och från veterinärens stationsort 15 kilometer. Veterinärens sammanlagda ersättning för båda förrättningarna blir 20 kronor. Men skjutskostnaden med egen bil utgör i detta fallet 18 kronor, varför det sammanlagda arvodet för hela förrättningen blir 2 kronor. Om i stället för den egna bilen hyrbil hade anlåtats hade kostnaden för skjutsen blivit avsevärt högre och dessutom vän-
tepengar måst utbetalas, varför det hela resulterat i en direkt förlust för veterinären.

Betänkandet förutsätter, att blodprovstagningarna i regel skola ske i samband med andra förrättningar. Oftast kan väl så ske, men just på de orter, som ligga avlägset och där sällan veterinär anlitas, kan det dröja åratal mellan varje sjukbesök. När i alla fall något sådant skall ske blir det antingen vid sådan tid på dygnet, att blodprov helt enkelt icke kunna förekomma, eller också har ryktet om veterinärbesöket spritt sig i bygden, så att veterinären får full sysselsättning, kanske hela dagen, och icke hinner med att taga några blodprov.

Följden av den föreslagna taxan måste bliva, att de avlägsnare härdarnas sanerande blir problematiskt. Enda rättvisa normen är, att veterinären liksom vid tuberkulinförrättningarna blir berättigad till skjutsersättning, varjämte inställelse- och förrättningsarvode bör utgå. Om ett kastningsbekämpande skall kunna bli effektivt och påräkna veterinärernas allmänna och intresserade medverkan måste dessa få en känsla av att ersättningen åt dem grundas något så när på rättvisa, så att icke det mera betungande arbetet i glest bebyggda trakter blir sämst eller rent av icke alls betalt.

Några länsveterinärer anse, att ersättning för ympning av kalvar icke borde utgå efter överenskommelse mellan hushållningssällskapen och veterinärerna utan enligt föreskrivna grunder, lämpligen veterinärtaxan (praktiktaxan).

De föreslagna bestämmelserna om nedslaktning av smittade djur ha föranlett erinran i några yttranden. Sålunda anser länsveterinären i *Gotlands län*, att uppskov med nedslaktning icke borde kunna meddelas. Enligt hans mening syntes det ur kontrollsynpunkt nödvändigt, att djur, som skulle nedslaktas, åsattes särskilt märke.

Den föreslagna ersättningen för nedslaktade djur betecknas i flera yttranden såsom för låg. *Förvaltningsutskottet hos hushållningssällskapet i Hallands län* förmenar sålunda, att ersättning borde utgå med 100 kronor för djur i åldern sex månader — två år samt med 200 kronor för djur över två års ålder. Även med en komensation av denna omfattning innebure nedslaktningsproceduren en för djurägaren mycket kännbar uppoffring.

Enligt vad som från flera håll framhållits borde pristillägg utgå för mjölk härrörande från friförklarade besättningar. Det har därvid erinrats om den framträdande betydelse för tuberkulosbekämpandet mjölkpristilläggen haft.

Den föreslagna indelningen av landet i olika områden alltefter den smittsamma kastningens utbredning samt införande av spärrgränser har lämnats utan erinran i yttrandena.

Länsveterinären i Göteborgs län har ansett att möjligheter till tvångsanslutning av kreatursbesättningar till det statliga bekämpandet borde förefinnas inom kastsjukeskyddat område.

I några yttranden har framhållits, att antalet friförklarade besättningar vore så litet att det under en övergångstid bleve nödvändigt att tillåta införsel till kastsjukefria och kastsjukesmittade områden även av andra djur än som härrörde från friförklarade besättningar.

Beträffande indelningen i olika områden och spärrgränsernas dragande ha flera önskemål uttalats. Sålunda anser *förvaltningsutskottet hos hushållningssällskapet i Norrbottens län*, att spärrgränsen med hänsyn till kastsjukesmittans utbredning i Jämtlands, Västernorrlands, Gävleborgs och Kopparbergs län till att börja med borde sammanfalla med Västerbottens läns sydgräns.

Förvaltningsutskottet hos hushållningssällskapet i Gotlands län och *länsveterinären i samma län* förmena, att detta län omedelbart borde hänföras till kastsjukefritt område. Motsvarande yrkanden beträffande Göteborgs och Bohus län samt Västernorrlands län ha framställts av *länsveterinären i Göteborgs och Bohus län* samt *förvaltningsutskottet hos hushållningssällskapet i Västernorrlands län*. Däremot förmenar *länsveterinären i Västernorrlands län*, att detta län borde hänföras till kastsjukeskyddat område. *Förvaltningsutskottet hos hushållningssällskapet i Jämtlands län* och *länsveterinären i samma län* anse, att sistnämnda län skulle hänföras till kastsjukeskyddat område. För Stockholms, Örebro och Gävleborgs läns vidkommande ha motsvarande yrkanden framställts av *förvaltningsutskotten hos hushållningssällskapen i Stockholms län och stad* samt *Gävleborgs län* ävensom av *länsveterinärerna i Örebro och Gävleborgs län*.

Behovet av ifrågavarande införselreglering beträffande särskilt Norrlands-länen har vitsordats av *flera länsveterinärer* i dessa län.

Beträffande ordnandet av den centrala ledningen har i *flera yttranden* den av professor Lagerlöf uttalade särskilda meningen tillstyrkts.

Statens veterinärbakteriologiska anstalts nämnd har yttrat.

I betänkandet har föreslagits att — i avvaktan på medicinalstyrelseutredningens förslag — anstaltens avdelningsföreståndare vid kastsjukelaboratoriet skulle under kastsjukekonsulentens bortovaro åläggas att vara föredragande i ärenden angående bekämpandet ävensom besvara telefonförfrågningar och dylikt. Då konsumenten torde komma att under första åren vistas på tjänsteresor större delen av sin arbetstid, skulle den ifrågasatta organisationen komma att innebära, att anstaltens kastsjukeavdelning komme att berövas ej blott den nuvarande konsumenten, som mer än halva arbetstiden tjänstgör såsom assistent på avdelningen, utan även till stor del jämväl avdelningsföreståndaren. En sådan arbetsorganisation torde icke vara möjlig att genomföra, såvida avdelningen skall kunna utföra på den ankommande göromål, i all synnerhet som arbetet därstädes förväntas öka avsevärt så snart decentraliseringen genomförts. Nämnden finner därför att det bör övervägas, huruvida icke i samband med kastsjukekonsulentens överflyttande från och med den 1 januari 1944 till medicinalstyrelsen någon befattningshavare på

styrelsens stat skulle kunna åläggas att under konsulentens bortovaro vara föredragande samt i övrigt handlägga därunder uppkommande frågor rörande bekämpandet.

Såväl *statskontoret* som *riksräkenskapsverket* ha avstyrkt förslaget, att kastsjukekonsulentens reseersättningar skola utgå från anslaget till kastsjukebekämpandet.

Att förslaget saknar bestämmelser om livdjurshandel har påtalats i *flera yttranden*. Särskilt för kreatursauktioner har det ansetts erforderligt med bestämmelser, som förbjöde försäljning av djur under beteckning av kastsjukefrihet utan att vederbörlig undersökning av djuren ägt rum. Enligt *länsveterinären i Uppsala län* borde livdjursförsäljningarna inom kastsjukefria och kastsjukeskyddade områden försiggå under likartade betingelser som de vilka gällde enligt förordningen angående bekämpande av tuberkulos hos nötkreatur. I *flera yttranden* har framhållits, att ett stort antal upptäckta smitthärdar visat sig härröra från djurhandeln.

Vid igångsättandet år 1938 med statens stöd av bekämpandet av den smittsamma kastningen hos nötkreatur förutsattes att detta till en början icke skulle bli av större omfattning. Anledningen härtill var dels att erfarenhet då saknades huru bekämpandet borde bedrivas och dels att djurägarna då i stor omfattning ännu vore engagerade i kampen mot kreaturstuberkulosen. Under den tid kampen mot den smittsamma kastningen nu pågått har en viss överblick över sjukdomens utbredning i landet vunnits och en organisation för bekämpandet uppbyggts såväl centralt inom medicinalstyrelsen och statens veterinärbakteriologiska anstalt som ock i viss omfattning ute i landet. Genom den veterinärmedicinska vetenskapens landvinningar på ifrågavarande område ha nu även bättre medel erhållits för både sjukdomens bekämpande och uppspårande. Sålunda föreligger numera möjlighet att genom ympning av kalvarna göra dessa immuna mot sjukdomen eller i vart fall i hög grad begränsa sjukdomens skadliga verkningar. Genom de förut omförmälda mjölkproven har man erhållit ett billigt och lätthanterligt medel att i varje fall i stort snabbt kartlägga sjukdomens förekomst.

Sedan numera kampen mot nötkreaturstuberkulosen framskridit så långt att arbetet därmed på många håll i landet kunnat begränsas eller helt avslutas, synes tiden vara inne att upptaga frågan om en intensifiering av bekämpandet av den andra svåra och förödande husdjurssjukdomen, smittsam kastning hos nötkreaturen, vilken sjukdom årligen torde åsamka det svenska lantbruket lika betydande förluster som kreaturstuberkulosen medförde då denna hade sin största utbredning. I och med att tuberkulosbekämpandet börjat inskränkas, ha de veterinära krafter, som deltagit i detta, frigjorts för andra uppgifter, varjämte arbetet vid de laboratorier ute i landet som varit helt upptagna i kampen mot tuberkulosen blivit så begränsat, att möjligheter finnas för deras utnyttjande för andra ändamål. Såsom medicinalstyrelsen och lantbruksstyrelsen i sitt betänkande framhållit tala förutom

Föredraganden.

nyssberörda omständighet även andra vägande skäl för att kampen mot den smittsamma kastningen nu utvidgas. Sjukdomen, som för en del år sedan hade en stark slagkraft och stor virulens, befinner sig för närvarande inom stora områden av landet i en latent, kronisk form. Sjukdomen är således just nu i stor utsträckning i det stadium då den med framgång kan bekämpas. Möjligheter torde därför föreligga att utan alltför omfattande och kostsamma åtgärder utrota densamma inom stora delar av landet. Ett dröjsmål är sannolikt förenat med risk för att sjukdomen ånyo skall blossa upp i akut form och därefter vinna ytterligare utbredning inom landet. I flera andra länder har sjukdomen med framgång bekämpats enligt de metoder som under fem år tillämpats i Sverige. Sålunda anses sjukdomen numera vara så gott som utrotad i Norge. Även i Danmark har kampen mot sjukdomen intensifierats, vilket medfört en stark nedgång i sjukdomsfrekvensen.

I nuvarande statsfinansiella läge kan det givetvis ingiva betänkligheter att intensifiera kampen mot ifrågavarande sjukdom, vilket torde komma att medföra vissa ökade kostnader för statsverket. Emellertid vill jag framhålla att kastsjukebekämpandet av flera orsaker icke ens tillnärmelsevis torde komma att draga lika stora kostnader som tuberkulosbekämpandet. Vid kastsjukebekämpande lär nämligen utslagning av djur i samma omfattning som vid tuberkulosbekämpandet icke behöva förekomma. Härjämte bliva kostnaderna för kontrollen över besättningarnas hälsotillstånd avsevärt lägre i fråga om smittsam kastning. Storleken av utgifterna för bekämpandet sammanhänger givetvis även med omfattningen av åtgärderna. Tills vidare torde viss återhållsamhet härvidlag böra iakttagas.

Med hänsyn till det anförda finner jag mig böra biträda medicinalstyrelsens och lantbruksstyrelsens i nära nog samtliga yttranden tillstyrkta förslag att en viss intensifiering kommer till stånd i fråga om bekämpandet av den smittsamma kastningen hos nötkreatur.

Medicinalstyrelsens och lantbruksstyrelsens förslag innebär bland annat en decentralisering av kastsjukebekämpandet från medicinalstyrelsen och statens veterinärbakteriologiska anstalt till hushållningssällskapen och dessas veterinärbakteriologiska laboratorier. Härvid följas i stort sett samma linjer som tillämpats vid bekämpandet av nötkreaturstuberkulosen. Givet är att vid medverkan av hushållningssällskapen en bättre anslutning till bekämpandet kan ernås ute bland kreatursägarna än då detta ledes centralt från medicinalstyrelsen. Hushållningssällskapen äga ju större förutsättningar att komma i kontakt med djurägarna och intressera dem för sjukdomens utrotande i kreatursbesättningarna. Redan vid det statsunderstödda bekämpandets igångsättande framstod det klart, att en decentralisering av detsamma skulle bli nödvändig, om en större anslutning från djurägarnas sida skulle komma till stånd. Liksom beträffande bekämpandet av nötkreaturstuberkulosen måste nämligen de statliga åtgärderna mot den smittsamma kastningen, åtminstone inom sådana områden där sjukdomen är mera spridd, främst grundas på djurägarnas frivilliga medverkan. Genom decentraliseringen vinnas även möjlighet att utnyttja de veterinärer, som förut

varit syselsatta med tuberkuloskampen och som äga en ingående kännedom om förhållandena i de olika länens kreatursbestånd. Härigenom kan såsom förut antytts jämväl en vidgad sysselsättning givas åt hushållningssällskapens laboratorier, vilkas kapacitet eljest icke skulle kunna utnyttjas till fullo. Till en början synes den nu förordade decentraliseringen av kastsjukebekämpandet böra genomföras inom områden, där kampen mot nötkreaturstuberkulosen börjat inskränkas och där bekämpandet av den smittsamma kastningen kan ske med utsikt till framgång utan alltför stora kostnader.

Ehuru ett utvidgat sjukdomsbekämpande enligt mitt förmenande sålunda bör komma till stånd, anser jag likväl såsom förut berörts påkallat, att en viss försiktighet härvid iakttages. Veterinärerna hos hushållningssällskapen torde ännu icke äga den erfarenhet på nu ifrågavarande område att de kunna motsvara de fordringar, som skulle ställas på dem vid en alltför hastig ansvallning av kastsjukebekämpandet. På sina håll ute i landet pågår även alltjämt tuberkulosbekämpandet i icke ringa omfattning. I likhet med ämbetsverken finner jag därför, att bekämpandet för närvarande icke bör erhålla den stimulans, som skulle ligga i införande av bestämmelser om obligatoriskt pristillägg för mjölk från kastsjukefria kreatursbesättningar på sätt som gäller för mjölk från besättningar anslutna till det statliga tuberkulosbekämpandet. Hinder bör emellertid icke möta, att mejerierna själva inom sådana områden, där ett mera omfattande kastsjukebekämpande med framgång synes kunna komma till stånd, frivilligt införa sådana pristillägg.

Av särskild betydelse för hindrandet av smittspridning är en reglering av handeln med livdjur. I sådant syfte har genom förordningen angående bekämpande av tuberkulos hos nötkreatur vid straffansvar förbjudits att överlåta nötkreatur under beteckningen tuberkulosfritt eller annan beteckning, som giver sken av att djuret är fritt från nämnda sjukdom, med mindre djuret uppfyller vissa, i förordningen närmare angivna villkor. Vid tillkomsten av denna bestämmelse förutsattes, att motsvarande regel avseende frihet från smittsam kastning i sinom tid skulle införas. I flera yttranden har också efterlysts bestämmelser till skydd mot smittspridning genom handeln med livdjur och särskilt genom försäljning å auktioner. En förutsättning för införande av sådana föreskrifter är dock enligt mitt förmenande, att anslutningen till ett ordnat bekämpande av den smittsamma kastningen blivit betydligt mera omfattande än för närvarande. I betraktande härav anser jag mig icke nu böra tillstyrka införandet av särskilda bestämmelser i berört syfte. Jag förutsätter dock, att frågan om sådana bestämmelser upptages till förnyat övervägande, så snart anslutningen till bekämpandet blivit mera allmän.

Efter att sålunda ha redogjort för min principiella ståndpunkt till den nu föreliggande frågan torde jag få övergå till att lämna en redogörelse för de riktlinjer enligt vilka det utvidgade bekämpandet av den smittsamma kastningen enligt min mening bör ske.

I anslutning till vad styrelserna föreslagit bör landet beträffande åtgärder

mot kastningen indelas i olika områden. Sådant område, där sjukdomen endast har ringa utbredning, torde böra benämnas kastsjukeskyddat område. Förekommer sjukdomen icke inom visst område eller har den där allenast synnerligen ringa utbredning, bör området benämnas kastsjukefritt område. Det lärer få ankomma på Kungl. Maj:t att träffa avgörande i fråga om vilka delar av landet som böra hänföras till kastsjukeskyddade och kastsjukefria områden.

Bekämpandet inom område, som icke hänförts till kastsjukefritt, torde i anslutning till vad förut förordats böra anordnas antingen av medicinalstyrelsen eller av hushållningssällskap. Det synes böra ankomma på medicinalstyrelsen att bestämma i vilken utsträckning bekämpandet skall handhas av hushållningssällskap. Såsom förutsättning för sådan decentralisering, i vad avser blodprovsundersökning, bör gälla, att vederbörande hushållningssällskaps laboratorium kan godkännas för ändamålet samt att den veterinäre föreståndaren för laboratoriet förvärvat erforderlig kompetens. Såsom i förslaget förordats bör möjlighet föreligga att förordna att bekämpandet inom ett hushållningssällskaps område skall ledas av annat hushållningssällskap. Sistnämnda anordning torde emellertid endast böra vidtagas, där ett förbilligande av bekämpandet kan vinnas eller så finnes påkallat av andra praktiska skäl.

Enligt min mening är det av särskild vikt, att vid bekämpandet sådana åtgärder vidtagas som äro av betydelse för att bevara hittills uppnådda framsteg. De friska besättningarna måste skyddas från smitta. En förutsättning härför är givetvis, att sjukdomshärdarna uppspåras och isoleras, till dess åtgärder för sjukdomens utrotande inom de smittade besättningarna kunna vidtagas. Som jag förut berört äger man numera genom den serologiska mjölkmetoden möjlighet att både snabbt och billigt kunna genomföra omfattande orienterande undersökningar. Dessa undersökningar förutsätta inga veterinärbesök å de olika gårdarna. Det är tillräckligt att samlingsmjölkprov från olika besättningar genom mejerierna eller av djurägarna själva tillhandahållas för serologisk undersökning. En sådan undersökning kräver ej heller någon större laborietrustning och kan därför äga rum jämväl utanför de nu inrättade veterinärbakteriologiska laborieterna. Jag förutsätter, att denna diagnostiska metod under det fortsatta arbetet mot den smittsamma kastningen kommer att användas i den utsträckning, som finnes lämpligt. Medicinalstyrelsen bör äga behörighet att, när så anses erforderligt, förordna om orienterande mjölkprovsundersökningar på statens bekostnad för lämpliga sammanhängande områden, t. ex. mejerikretsar. Som jag redan nämnt bliva kostnaderna för sådana undersökningar relativt obetydliga. Medicinalstyrelsen må kunna förklara veterinär kompetent att verkställa dylika undersökningar även om han icke eljest skulle kunna anses äga tillräckliga kvalifikationer i fråga om övriga åtgärder i samband med kastsjukebekämpandet.

I orienterande syfte företagas redan för närvarande å statens bekostnad blodprovsundersökningar å samtliga slaktdjur vid vissa kontrollslakterier inom sådana områden där sjukdomen är mera sällsynt förekommande.

Dessa undersökningar, som ej heller föranleda några större kostnader, äro av stor betydelse för att uppspära sjukdomshärdar. Medicinalstyrelsen bör därför alltjämt äga möjlighet att förordna om sådana blodprovsundersökningar.

Det frivilliga bekämpandet av kastningen torde i stort sett böra anordnas enligt följande riktlinjer. Djurägare som önskar ansluta sin nötkreatursbesättning till statsunderstött kastsjukebekämpande bör, liksom beträffande klinisk tuberkuloskontroll, avgiva särskild förbindelse att under minst två år bekämpa sjukdomen samt erlagga därför fastställd avgift. Förbindelsen torde böra förlängas på ett år i sänder, därest den icke uppsäges ett år före utgången av dess giltighetstid. I motsats till vad som gäller för närvarande bör det stå öppet för varje djurägare som så önskar att utan särskilt medgivande från medicinalstyrelsen vinna anslutning till bekämpandet för sin besättning. Genom kalv ympningsmetoden äger man nämligen numera möjlighet att med framgång bekämpa sjukdomen även inom besättning, som är svårt angripen av densamma. Inom besättning, som är ansluten till bekämpandet, synas böra företagas blodprovs- och mjölkprovsundersökningar samt ympning av kalvar i enlighet med föreskrifter av den som anordnar bekämpandet. För varje besättning bör upprättas en plan för bekämpandets närmare anordnande, därvid särskild hänsyn givetvis bör tagas till sjukdomens beskaffenhet och andra föreliggande förhållanden. Liksom hittills bör djurägare, vilkens besättning är ansluten till bekämpandet, kunna erhålla förklaring att besättningen tills vidare skall anses fri från smittsam kastning (friförklaring). I fråga om förutsättningarna för friförklaring torde erforderliga föreskrifter böra meddelas av medicinalstyrelsen. Såsom föreslagits i vissa yttranden synes särskild ansökning från djurägarens sida för erhållande av friförklaring icke vara nödvändig. Friförklaring bör meddelas av medicinalstyrelsen eller, efter medicinalstyrelsens bemyndigande, av hushållningssällskap som anordnar kastsjukebekämpande. Inom friförklarade besättningar torde djurens hälsotillstånd i största möjliga utsträckning böra kontrolleras genom återkommande undersökningar av samlingsmjölkprov från besättningen. När förutsättningarna för friförklaringen ej längre äro för handen, skall densamma på samma sätt som nu gäller återkallas. Djurägare, som underlåter att ställa sig till efterrättelse bestämmelserna för bekämpandet, bör kunna uteslutas från anslutningen därtill. I händelse av sådant beslut torde han även, liksom vid klinisk tuberkuloskontroll, böra vara skyldig att utgiva två års avgifter i enlighet med den avgivna förbindelsen. De närmare detaljföreskrifterna i fråga om djurägarens skyldigheter beträffande en friförklarad besättning torde böra meddelas av medicinalstyrelsen. Av föreskrifterna bör framgå, att inköp av djur till friförklarad besättning endast får avse djur som anses vara fria från smittsam kastning.

Styrelsernas förslag att bekämpande, som anordnas av hushållningssällskap, skall stå under inseeende av en särskild nämnd eller styrelse, som utses av sällskapets förvaltningsutskott, synes mig ändamålsenligt. Innan statsmakterna tagit ställning till föreliggande förslag om omorganisation av hus-

hållningssällskapen, torde det emellertid böra anstå med utfärdande av direkta föreskrifter i dylikt hänseende. Jag vill härvid erinra, att det statsunderstödda kliniska tuberkulosbekämpandet under en följd av år i betydande omfattning handhafs av hushållningssällskapen utan att statsmakterna funnit anledning föreskriva, att för detta bekämpande skulle inrättas en särskild styrelse eller nämnd. Inom flertalet sällskap har detta likväl skett och denna frivilliga anordning lär i stort sett ha fungerat på ett tillfredsställande sätt. Vid en decentralisering av kastsjukebekämpandet till hushållningssällskap synes naturligt, att detsamma ställes under inseende av sällskapets tuberkulosnämnd, där sådan finnes inrättad, eller eljest under en särskilt för ändamålet utsedd nämnd. Länsveterinären bör äga säte och stämma i en dylik nämnd. Likaså tala starka lämplighetskäl för att den veterinäre föreståndaren för bekämpandet inför nämnden får föredraga förekommande ärenden och, därest han icke inväljes i nämnden, åtminstone äger att till protokollet anteckna en gentemot nämnden avvikande mening.

Liksom styrelserna förmenar jag, att hushållningssällskap som anordnar statsunderstött kastsjukebekämpande bör anställa en särskild veterinär att leda bekämpandet. Beträffande fördelningen av arbetet mellan hushållningssällskapens veterinärer och övriga inom sällskapens område verksamma veterinärer torde riktlinjer böra uppdragas av medicinalstyrelsen. Naturligt synes mig, att hushållningssällskapen därvid skola samarbeta ej endast med tjänsteveterinärerna utan med samtliga inom deras område verksamma veterinärer. I sakens natur torde ligga, att en viss ledande uppgift måste lämnas hushållningssällskapet, som har det ekonomiska ansvaret för bekämpandet.

Vad angår bekämpandet inom kastsjukeskyddat område torde i huvudsak böra tillämpas de nu för områden, varest sjukdomen icke har mer än ringa utbredning, gällande särskilda bestämmelser. Det innebär att frivilligt bekämpande med statsbidrag bör kunna anordnas inom kastsjukeskyddat område. Styrelserna ha föreslagit, att de för dessa områden gällande reglerna beträffande nedslaktning av smittade djur skulle på så sätt modifieras att uppskov med nedslaktning kunde beviljas intill sex månader från sjukdomens fastställande samt att märkning av djur som avses för nedslaktning icke vidare skulle behöva förekomma. Jag anser mig på så sätt böra biträda dessa förslag, att det bör ankomma på medicinalstyrelsen att föreskriva när nedslaktning skall äga rum och vilken kontroll som därvid skall anordnas.

Inom kastsjukefritt område torde, i anslutning till vad nu gäller enligt kungörelsen nr 403/1938 med föreskrifter vid tillämpning av epizootilagen å sjukdomen smittsam kastning hos nötkreatur, epizootilagens bestämmelser böra tillämpas. Sjukdomen bör alltså inom sådant område bekämpas genom tvingande regler. Samtliga där påträffade kastsjukesmittade nötkreatur böra nedslaktas. Dessa regler förutsätta emellertid, att de endast tillämpas inom sådant område, där sjukdomen har synnerligen ringa utbredning.

De av styrelserna ifrågasatta bestämmelserna om reglering av införseln av livdjur till kastsjukefria och kastsjukeskyddade områden, vilka icke ha mot-

svarighet i nu gällande föreskrifter, torde vara av särskild betydelse för att hindra kastsjukessmittans införande till dessa områden. Med hänsyn härtill kan jag tillstyrka genomförande av förslaget i denna del. De sålunda föreslagna spärrgränserna böra emellertid som regel dragas så att de sammanfalla med motsvarande gränser i fråga om nötkreaturstuberkulosen. I anslutning till vad som förordats i vissa yttranden torde, åtminstone till dess antalet friförklarade besättningar avsevärt ökat, böra gälla, att införsel till kastsjukefria och kastsjukesskyddade områden skall kunna medgivas ej endast för djur från friförklarade besättningar utan jämväl för djur som eljest kunna anses vara fria från smittsam kastning. Det lärer få ankomma på medicinalstyrelsen att härutinnan meddela erforderliga föreskrifter.

Den centrala ledningen av bekämpandet bör liksom för närvarande handhas av medicinalstyrelsen. Viss ändring i dispositionen av medicinalstyrelsens arbetskrafter i anledning av decentraliseringen av kastsjukbekämpandet torde i annat sammanhang få anmälas för Kungl. Maj:t. Här torde endast böra framhållas, att kastsjukeskonsulten samt ett kanslibitråde, vilka för närvarande äro uppförda å veterinärbakteriologiska anstaltens stat, från och med den 1 januari 1944 böra överflyttas å medicinalstyrelsens stat. I propositionen nr 129 till årets riksdag angående anstaltens omorganisation har redan förutsatts, att en dylik överflyttning bör komma till stånd. Att, på sätt styrelserna i nu förevarande betänkande ifrågasatt, för den centrala ledningen av bekämpandet i viss utsträckning anlita föreståndaren för veterinärbakteriologiska anstaltens kastsjukelaboratorium, anser jag mig med hänsyn till arbetsförhållandena vid anstalten icke kunna tillstyrka. Såsom statskontoret och riksräkenskapsverket framhållit torde reseersättningar för tjänstemän hos medicinalstyrelsen icke böra belasta anslaget till åtgärder mot smittsam kastning hos nötkreatur.

I fråga om kostnaderna för bekämpandet kan jag biträda styrelsernas förslag, att djurägare, vilkas nötkreatursbesättningar äro anslutna till det frivilliga bekämpandet, skola erlägga en fast årlig avgift. Liksom beträffande den kliniska tuberkuloskontrollen torde det var lämpligt, att avgifterna fastställas av den som anordnar bekämpandet, d. v. s. medicinalstyrelsen eller vederbörande hushållningssällskap. Hushållningssällskapens beslut i förevarande hänseende synas böra underställas medicinalstyrelsens prövning. I likhet med vad som framhållits i flera yttranden anser jag det emellertid önskvärt, att grunderna för dessa avgifter bliva mera enhetliga än som angivits i förslaget. Enligt mitt förmenande synas åtminstone tills vidare i regel endast två olika slag av avgifter böra fastställas, nämligen för smittade besättningar och för friförklarade besättningar. Jämväl avgiften för friförklarade besättningar synes böra utgå med visst belopp för år och sålunda ej endast under de år kontroll ägt rum. Sistnämnda avgift bör lämpligen utgå med en fjärdedel av avgiften för smittade besättningar. Som i några yttranden föreslagits, torde kunna övervägas att avgifterna bestämmas något lägre, om kollektiv anslutning av ett stort antal besättningar, exempelvis genom mejeri, kommer

till stånd. Vid bekämpande anordnat av medicinalstyrelsen torde man böra räkna med att de årliga avgifterna tills vidare böra bestämmas till två kronor för djur över ett års ålder i smittad besättning och till 50 öre för djur över ett års ålder i friförklarad besättning. Som riksräkenskapsverket framhållit, torde avgifter, som inflyta till medicinalstyrelsen, böra redovisas såsom särskilda uppbördsmedel under anslaget till kastsjukebekämpandet.

Styrelserna ha utgått från att bekämpandet av den smittsamma kastningen alltjämt bör stödjas genom bidrag från statens sida. För närvarande verkställas erforderliga laboratorieundersökningar å statens veterinärbakteriologiska anstalt kostnadsfritt för djurägare, vilkas besättningar äro anslutna till bekämpandet. I den mån bekämpandet decentraliseras och nämnda undersökningar komma att utföras vid veterinärbakteriologiska laboratorier, tillhöriga hushållningssällskapen, finner jag det rimligt, att motsvarande förmån alltjämt bör tillkomma djurägarna. Ehuru jag alltså icke kan ansluta mig till statskontorets uppfattning, att särskilt statsbidrag icke borde utgå till hushållningssällskapen för av dem bedrivet kastsjukebekämpande, förmenar jag dock, att statens bidrag till ändamålet icke behöver uppgå till fullt så stora belopp som styrelserna avsett.

Statsbidrag till hushållningssällskapen synes endast böra utgå för smittade besättningar och kan lämpligen tills vidare bestämmas, på sätt styrelserna föreslagit, till hälften av vad djurägarna beräknas skola ha att erlägga eller en krona för år och djur över ett års ålder. Med hänsyn bland annat till de ringa kostnader, kontrollen över hälsotillståndet i friförklarade besättningar torde komma att medföra, synes det mig skäligen att dessa kostnader, med undantag av utgifter för laboratorieundersökningar, helt bestriktas av djurägarna. För att möjliggöra ett bedömande av skäligheten av statsbidragens storlek bör det, på sätt riksräkenskapsverket anmärkt, åligga hushållningssällskapen att årligen till medicinalstyrelsen lämna redogörelse för det ekonomiska resultatet av förevarande verksamhet.

För diagnostiska undersökningar utförda av hushållningssällskap torde statsbidraget böra bestämmas något lägre än vad styrelserna föreslagit eller till 1 krona 10 öre för varje utförd blodprovsundersökning samt 1 krona för varje bakteriologisk undersökning av efterbördsprov, foster m. m. För utförande av serologisk undersökning av mjölkprov torde böra utgå ett statsbidrag av 15 öre för prov.

Den av styrelserna föreslagna veterinärtaxan för blodprovstagning i samband med det frivilliga bekämpandet synes medföra för hög ersättning beträffande större besättningar. Ersättningen torde därför tills vidare kunna bestämmas i enlighet med vad som föreslagits i ett yttrande och utgå med 1 krona för vart och ett av de tio första djuren, 75 öre för vart och ett av de tio följande djuren samt med 25 öre för vart och ett av övriga djur i besättningen. Beträffande minimiarvodet för besättning synes det kunna ifrågasättas huruvida detsamma bör fastställas till 5 eller 10 kronor. Såvitt nu kan bedömas, torde det dock skäligen kunna begränsas på sätt styrelserna föreslagit till 5 kronor. Dessa arvoden skola jämväl omfatta veterinärens rese-

kostnads- och traktamentsersättning. För ympning av kalvar synes böra utgå ersättning enligt samma grunder som för blodprovstagning. Den som anordnar frivilligt kastsjukebekämpande bör kunna träffa särskild uppgörelse med veterinär beträffande ersättning för såväl tagna blodprov som verkställda ympningar. För blodprovstagning vid slakteri synes böra utgå ett arvode om 25 öre för prov. Veterinär, som verkställt serologisk mjölkprovsundersökning, synes för varje prov böra erhålla en gottgörelse av 15 öre.

Nu utgående statsbidrag för nedslaktade djur torde allttjämt böra bibehållas oförändrade. De bestämmelser om skyldighet för den som erhållit sådant statsbidrag att vid inköp av djur iakttaga särskilda försiktighetsåtgärder, vilka för närvarande endast gälla för vissa områden, torde dock hädanefter böra avse samtliga fall då statsbidrag för nedslaktat djur utgått.

Med hänsyn särskilt till de organisatoriska förberedelser, som torde vara erforderliga för genomförande av den av mig nu föreslagna omläggningen av kastsjukebekämpandet, synes den nya organisationen icke böra träda i kraft förrän den 1 januari 1944.

För det decentraliserade bekämpandet torde alltså endast böra beräknas kostnader för halva budgetåret 1943/44. Dessa kostnader synas böra beräknas sålunda.

Statsbidrag för till bekämpandet anslutna djur	kronor	17,500
Statsbidrag för nedslaktning	»	5,000
Statsbidrag till laboratorier för 10,000 blodprovundersökningar à 1 krona 10 öre	»	11,000
Statsbidrag till laboratorier för undersökningar av efterbördsprov, mjölkprov m. m.	»	1,500
	<u>Summa kronor</u>	<u>35,000.</u>

För det av medicinalstyrelsen ledda bekämpandet har styrelsen för nästa budgetår beräknat ett belopp av 75,000 kronor. Anslaget torde alltså för nästa budgetår böra uppföras med 110,000 kronor.

I anslutning till vad jag förut anfört har inom jordbruksdepartementet upprättats förslag till *kungörelse angående bekämpande av smittsam kastning hos nötkreatur*, vilket förslag torde såsom *bilaga* få fogas till statsrådsprotokollet.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna de av mig angivna grunderna för bekämpande bland nötkreaturen av sjukdomen smittsam kastning;
dels ock till *Förekommande och hämmande av smittsamma husdjurssjukdomar: Åtgärder mot smittsam kastning hos nötkreaturen* för budgetåret 1943/44 å driftbudgeten under nionde huvudtiteln anvisa ett *förslagsanslag*
 av . . . . . kronor 110,000.

Kungl. Maj:ts proposition nr 212.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen bifaller Hans Maj:t Konungen och förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Siv Schiöler.

Bilaga.

Förslag

till

**kungörelse angående bekämpande av smittsam kastning hos
nötkreatur.**

Härigenom förordnas som följer.

1 kap. Inledande bestämmelser.

1 §.

Medicinalstyrelsen må i enlighet med vad i denna kungörelse stadgas anordna bekämpande av smittsam kastning hos nötkreatur. Bekämpandet skall, där icke här nedan annat föreskrives, äga rum genom frivillig medverkan från djurägarnas sida.

Efter medicinalstyrelsens medgivande må frivilligt bekämpande av sjukdomen inom visst område anordnas av hushållningssällskap.

2 kap. Frivilligt bekämpande av sjukdomen.

2 §.

Djurägare som önskar ansluta sin nötkreatursbesättning till frivilligt kastsjukebekämpande skall avgiva förbindelse till den som anordnar sådant bekämpande att under minst två år iakttaga för bekämpandet meddelade bestämmelser ävensom gälda föreskriven avgift.

I förbindelsen skall tillika vara intaget förbehåll därom att, därest förbindelsen icke uppsäges senast ett år före utgången av dess giltighetstid, förlängning på ett år skall anses hava kommit till stånd, samt att, om besättning utslutes från bekämpandet jämlikt 5 §, djurägaren skall vara skyldig att utgiva två års avgifter.

3 §.

I enlighet med föreskrifter av den som anordnar bekämpandet skall inom nötkreatursbesättning som är ansluten till frivilligt kastsjukebekämpande för utrönande av sjukdomens förekomst tagas blodprov och mjölkprov samt verkställas undersökning av fosterhinnor. Där så finnes lämpligt för sjukdomens bekämpande, skola kalvarna i besättningen ympas med abortympämne.

Undersökning av blodprov och fosterhinnor skall äga rum vid statens veterinärmedicinska anstalt eller, efter medicinalstyrelsens bestämmande, vid annat veterinärbakteriologiskt laboratorium. Undersökning av mjölkprov skall verkställas i enlighet med föreskrifter som meddelas av medicinalstyrelsen.

Det åligger djurägaren att vid försäljning av djur, vid deras betesgång och betäckning samt vid vården i övrigt av besättningen iakttaga nödig försiktighet, så att icke sjukdomen sprides till besättning som är fri från sjukdomen.

4 §.

Djurägare vilkens besättning är ansluten till frivilligt kastsjukebekämpande må, under de förutsättningar medicinalstyrelsen angiver, erhålla förklaring, att besättningen tills vidare skall anses fri från sjukdomen (*friförklaring*). Friförklaring meddelas av medicinalstyrelsen eller inom område, där hushållningssällskap anordnat bekämpandet, efter medicinalstyrelsens be- myndigande av sällskapet.

Inom friförklarad besättning skall djurens hälsotillstånd kontrolleras i enlighet med anvisningar som meddelas av medicinalstyrelsen.

Har kastningsfall inträffat inom friförklarad besättning, må, innan undersökning verkställts huruvida kastningsfallet orsakats av Bangs abortbacill, djur icke utföras ur besättningen för annat ändamål än omedelbar nedslaktning.

Har djurägaren brutit mot de för bekämpandet meddelade föreskrifterna eller har inom besättningen inträffat kastningsfall, som orsakats av Bangs abortbacill, eller har djur vid undersökning befunnits behäftat med smittsam kastning eller kan eljest befaras, att sjukdomen på nytt inkommit i besättningen, skall friförklaringen återkallas.

Återkallelse meddelas av den som anordnar bekämpandet. Vederbörande veterinär må återkalla friförklaring tills vidare i avbidan på slutligt beslut.

5 §.

Underlåter djurägare att ställa sig till efterrättelse de i denna kungörelse eller med stöd av densamma meddelade föreskrifter för frivilligt kastsjukebekämpande, må medicinalstyrelsen eller inom område, där bekämpandet anordnas av hushållningssällskap, sällskapet utesluta besättningen från bekämpandet.

6 §.

Hushållningssällskap som anordnar frivilligt kastsjukebekämpande i enlighet med denna kungörelse må erhålla årligt statsbidrag för varje till bekämpandet anslutet djur över ett års ålder i icke friförklarad besättning med visst av Kungl. Maj:t bestämt belopp.

Det ankommer på den som anordnar statsunderstött kastsjukebekämpande att årligen fastställa de avgifter som skola erläggas av djurägarna. Sådant beslut av hushållningssällskap skall underställas medicinalstyrelsen för godkännande.

7 §.

Finner medicinalstyrelsen sjukdomen kunna fullständigt utrotas i besättning, som är ansluten till statsunderstött kastsjukebekämpande, genom nedslaktning av något eller några enstaka djur, äger styrelsen, där sådant utrotande anses vara av väsentlig betydelse för sjukdomens bekämpande inom orten i övrigt, på ansökan medgiva djurägare, som skriftligen förbundet sig att fullgöra vad i 8 § föreskrives vid där stadgat äventyr, att för nedslaktning, som sker snarast möjligt och senast inom fjorton dagar efter det medgivandet lämnades, undfå ersättning av statsmedel. Ersättning utgår med femtio kronor för varje djur i åldern sex månader—två år och sjuttiofem kronor då djurets ålder överstiger två år. Har nedslaktning ägt rum senare än vad nu sagts, må ersättning likväl utgå, om dröjsmålet med nedslaktningen föranletts av omständigheter över vilka djurägaren icke rått.

Vid nedslaktning av djur skall anordnas kontroll på sätt medicinalstyrelsen föreskriver.

Djurägare, som vill komma i åtnjutande av ersättning, skall till medicinalstyrelsen insända intyg av veterinär eller av två trovärdiga personer, att det för nedslaktning avsedda djuret nedslaktats. Djurägare må förfoga över kött av nedslaktat djur i den mån det ej strider mot eljest meddelade bestämmelser.

8 §.

Djurägare som enligt 7 § tillgodonjutit ersättning för nedslaktning skall vid inköp av djur, som icke tillhör friförklarad besättning och ej heller härör från område som avses i 15 §, rådfråga veterinär samt följa dennes anvisningar. Har djurägaren gjort sig skyldig till underlåtenhet härutinnan, och yppas sjukdomen på nytt i hans besättning inom två år från det nedslaktningen skedde, skall djurägaren återgälda vad av allmänna medel utgått såsom ersättning för de nedslaktade djuren, där det ej är sannolikt att underlåtenheten icke medverkat till att sjukdomen inkommit i besättningen.

9 §.

För utrönande av sjukdomens spridning må enligt medicinalstyrelsens förordnande samlingsmjölkprov tagas från nötkreatursbesättningar för serologisk undersökning å statens bekostnad. Sådan undersökning skall verkställas i enlighet med föreskrifter meddelade av medicinalstyrelsen. Medicinalstyrelsen äger jämväl förordna, att å slakteriinnrättning blodprov skall tagas för undersökning å statens bekostnad antingen vid statens veterinärmedicinska anstalt eller å annat veterinärbakteriologiskt laboratorium.

3. kap. Särskilda åtgärder inom vissa områden.

I. Åtgärder inom kastsjukeskyddat område.

10 §.

Inom område, där smittsam kastning hos nötkreatur endast har ringa utbredning (*kastsjukeskyddat område*), skola, enligt Kungl. Maj:ts på hemställan av medicinalstyrelsen givna förordnande, jämväl bestämmelserna i 11—14 §§ äga tillämpning.

11 §.

Djurägare, som misstänker att djur i hans besättning lider av sjukdomen, äger insända fosterhinnor eller mjölkprov från djuret till statens veterinärmedicinska anstalt eller, efter medicinalstyrelsens bestämmande, till annat veterinärbakteriologiskt laboratorium för undersökning å statens bekostnad beträffande förekomsten av sjukdomen. Sådan undersökning skall ock ske, där veterinär, som funnit sig hava anledning misstänka sjukdomens förekomst inom besättning, insänt fosterhinnor, blodprov eller mjölkprov från ett eller flera djur i besättningen till anstalten eller laboratorium som nyss nämnts.

12 §.

Finner medicinalstyrelsen anledning föreligga till misstanke, att sjukdomen förekommer inom en eller flera besättningar, äger styrelsen förordna veterinär att, i den omfattning styrelsen finner lämplig, inom angivna besättningar taga erforderliga prov för undersökning å statens bekostnad vid statens veterinärmedicinska anstalt eller, efter medicinalstyrelsens bestämmande, å annat veterinärbakteriologiskt laboratorium beträffande sjukdomens förekomst.

Förvägras veterinären att taga prov, äger länsstyrelsen, efter framställning av veterinären, förordna om handräckning för sådant ändamål.

13 §.

Sedan i 12 § omfördörd undersökning slutförts, skola ägarna till de undersökta djuren ävensom vederbörande veterinär av medicinalstyrelsen underrättas om undersökningens resultat beträffande samtliga undersökta djur. Har sjukdomen konstaterats, skall medicinalstyrelsen samtidigt meddela anvisningar, huru sjukdomen lämpligen bör bekämpas.

Finner styrelsen förutsättning föreligga att genom nedslaktning av ett mindre antal djur utrota sjukdomen inom det undersökta området, skall detta angivas i underrättelsen, så ock under vilka villkor statsbidrag kan utgå för ändamålet. I sådant fall skall underrättelsen givas djurägarna i rekommenderad försändelse samt åtföljas av formulär till sådan förbindelse varom förmäles i 14 §.

14 §.

Har ägare till djur, vilka av medicinalstyrelsen ifrågasatts för nedslaktning, inom femton dagar efter avsändande av underrättelse enligt 13 § inkommit till medicinalstyrelsen med skriftlig förbindelse innefattande åtagande *dels* att nedslakta djuren, *dels ock* att fullgöra vad i 8 § föreskrives vid där stadgat äventyr, skall för djur, som nedslaktas därefter inom den tid och under den kontroll som medicinalstyrelsen bestämmer, av statsmedel utgå ersättning enligt de i 7 § första stycket stadgade grunderna.

Vad i 7 § tredje stycket finnes stadgat skall jämväl äga tillämpning, då nedslaktning skett enligt första stycket i denna paragraf.

II. Åtgärder inom kastsjukerfritt område.

15 §.

Förekommer sjukdomen icke inom visst län eller del därav eller har den där allenast synnerligen ringa utbredning, må Kungl. Maj:t på gemensam framställning av medicinalstyrelsen och lantbruksstyrelsen samt efter hörande av vederbörande hushållningssällskap förordna, att inom sådant område (*kastsjukerfritt område*) bestämmelserna i epizootilagen skola äga tillämpning med avseende å sjukdomen. Vid tillämpningen skola iakttagas de i 16—21 §§ givna stadgandena.

16 §.

Inträffar fall av kastning, åligger det djurägaren att ofördröjligen och sist inom 24 timmar göra anmälan därom hos vederbörande tjänsteveterinär eller närmast boende veterinär.

Kan det misstänkas att smittsam kastning föreligger, skall veterinären tillsäga djurägaren att ofördröjligen insända fosterhinnor från djuret till statens veterinärmedicinska anstalt eller, efter medicinalstyrelsens bestämmande, till annat veterinärbakteriologiskt laboratorium.

Visar undersökningen av fosterhinnorna, att sjukdomen förekommer, skall veterinären omedelbart avresa till stället, verkställa nödig besiktning av besättningen och taga erforderliga prov samt insända dessa för undersökning. Besiktning och tagande av prov för undersökning äger veterinär jämväl verkställa, då han eljest finner grundad anledning misstänka sjukdomens förekomst.

17 §.

I fall som avses i 16 § skall veterinären enligt av medicinalstyrelsen lämnade anvisningar meddela djurägaren erforderliga föreskrifter till förhindrande av smittans spridning.

Visar undersökningen, att sjukdomen icke förekommer, skall veterinären underrätta djurägaren om att föreskrifterna icke längre behöva iakttagas.

18 §.

Medicinalstyrelsen äger, när styrelsen finner skäl därtill föreligga, förordna veterinär att i den omfattning styrelsen bestämmer inom orten taga erforderliga prov av nötkreatur för undersökning å statens veterinärmedicinska anstalt eller, efter medicinalstyrelsens bestämmande, å annat veterinärbakteriologiskt laboratorium beträffande sjukdomens förekomst.

19 §.

Då sjukdomaren konstaterats, skall medicinalstyrelsen giva vederbörande länsstyrelse meddelande därom. Länsstyrelsen åligger att omedelbart förklara ställe, där sjukdomen förekommer, smittat tillika med omkringliggande område i den utsträckning, som prövas erforderlig.

20 §.

Medicinalstyrelsen skall i fråga om smittförklarat område besluta om vidtagande av de åtgärder, som prövas erforderliga till förhindrande av sjukdomens spridning. Därvid äger styrelsen förordna om nedslaktning av alla smittade djur i besättning, som avses med smittförklaring, eller, där styrelsen för att hindra smittspridning så finner nödigt, av hela besättningen.

21 §.

I övrigt skola i tillämpliga delar gälla bestämmelserna i 1—12 §§ kungörelsen den 12 april 1935 (nr 106) med närmare föreskrifter angående bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar.

III. Åtgärder till förhindrande av införsel till kastsjukefritt eller kastsjukeskyddat område av nötkreatur behäftade med smittsam kastning.

22 §.

Nötkreatur må icke införas till kastsjukefritt område från del av riket som ej tillhör sådant område med mindre medicinalstyrelsen därtill lämnat tillstånd (*tillståndsbevis*). Ej heller må utan sådant tillstånd införsel av nötkreatur äga rum till kastsjukeskyddat område från del av landet, som varken tillhör kastsjukefritt eller kastsjukeskyddat område.

Utän hinder av vad i första stycket stadgas må nötkreatur, i enlighet med av medicinalstyrelsen utfärdade föreskrifter, föras genom kastsjukefritt och kastsjukeskyddat område.

23 §.

1 mom. För erhållande av tillståndsbevis som i 22 § första stycket avses skall, då fråga är om nötkreatur avsett till livdjur, företes ett av veterinär enligt formulär, som medicinalstyrelsen fastställt, tidigast en månad före den

dag införseltillståndet sökes utfärdat intyg, utvisande att djuret härrör från friförklarad besättning eller eljest anses fritt från sjukdomen.

2 mom. Såsom villkor för införsel varom i 1 mom. sägs skall föreskrivas

a) att djuret är försett med identitetsmärke som anmärkts i det i 1 mom. omförmälda intyget;

b) att införsel äger rum inom en månad från tillståndets meddelande; samt

c) att transport av djuret äger rum i fordon som dessförinnan smittrenats.

24 §.

Införsel som avses i 22 § första stycket må, där fråga är om nötkreatur avsett för slakt, ej medgivas med mindre djuret föres till offentligt slakthus eller kontrollslakteri.

25 §.

Har tillstånd meddelats jämlikt 22 § första stycket till införsel av nötkreatur såsom livdjur, må det ej inlastas i järnvägsvagn, i åkdon eller å fartyg, med mindre den som erhållit tillstånd till införseln för stationsföreståndaren, föraren av åkdonet eller fartygsbefälhavaren företer tillståndsbeviset. Beviset skall befordras till urlastningsstationen (bestämmelsestationen) och där behandlas på sätt i 26 § angives. Stationsföreståndare, förare av åkdon eller fartygsbefälhavare skall tillse att djuret dels är åtföljt av intyg, som i 23 § avses, dels är försett med i nämnda paragraf omförmäلت identitetsmärke, dels ock uppställt, om införseln sker med järnväg eller landsvägsledes, i järnvägsvagn eller åkdon där andra nötkreatur icke äro uppställda, samt, om införseln sker med båt, väl avskilt från andra nötkreatur.

26 §.

Tillståndsbevis skall å urlastningsstationen (bestämmelsestationen) omhändertagas, då införseln sker med järnväg, av stationsföreståndaren, samt, då införseln sker med båt eller landsvägsledes, av närmast boende polisman eller annan därtill av länsstyrelsen särskilt förordnad person.

Den till vilken tillståndsbeviset avlämnas åligger dels att tillse, att infört livdjur är åtföljt av intyg som i 23 § avses och försett med där omförmäلت identitetsmärke, dels ock att utan dröjsmål till länsveterinären i det län dit införseln ägt rum översända beviset, försett med intyg om när och var det samma avlämnats.

Finner tjänsteman varom i första stycket förmåles förseelse mot 22—25 §§ eller förut i denna paragraf meddelade bestämmelser vara begången, skall han om förhållandet ofördröjligen underrätta vederbörande länsveterinär.

27 §.

Länsstyrelse skall vaka över att bestämmelserna i 22—26 §§ noggrant tillämpas. Det åligger polismyndighet att biträda vid nämnda övervakning.

Vid vägar som leda till kastsjukefria och kastsjukeskyddade områden skola i den omfattning länsstyrelsen bestämmer genom polismyndighetens försorg uppsättas tydliga anslag med uppgift om gällande införselbud.

4. kap. Särskilda bestämmelser.

28 §.

Högsta tillsynen över åtgärder till bekämpande av smittsam kastning hos nötkreatur tillkommer medicinalstyrelsen.

29 §.

För undersökning av blodprov, mjölkprov och fosterhinnor, som jämlikt denna kungörelse äger rum annorledes än å statens veterinärmedicinska anstalt, skall utgå statsbidrag efter grunder som fastställas av Kungl. Maj:t.

Abortantigen och abortympämne tillhandahållas hushållningssällskap, som anordnat frivilligt kastsjukebekämpande, kostnadsfritt genom statens veterinärmedicinska anstalt.

30 §.

Det ankommer på medicinalstyrelsen så ock på hushållningssällskap som anordnar frivilligt kastsjukebekämpande att föra förteckning över nötkreatursbesättningar, som äro anslutna till sjukdomsbekämpandet.

31 §.

1 mom. Veterinär, som jämlikt denna kungörelse tagit blodprov å djur eller verkställt ympning med abortympämne av kalvar i nötkreatursbesättning ansluten till frivilligt kastsjukebekämpande, äger uppbära arvode med en krona för vart och ett av de tio första djuren, 75 öre för vart och ett av de tio följande djuren samt 25 öre för vart och ett av övriga djur i besättningen. Minsta arvode för besättning vare dock fem kronor. I arvodet ingår resekostnads- och traktamentsersättning. Ersättning enligt detta moment utbetalas av den som anordnar bekämpandet.

2 mom. Den som anordnar frivilligt kastsjukebekämpande, må träffa uppgörelse med veterinär beträffande ersättning för därvid tagna blodprov och verkställda ympningar, under förutsättning att kostnaden kan antagas ej komma att uppgå till högre belopp än vad fallet skulle bliva, om de i *1 mom.* upptagna ersättningsgrunderna tillämpades. Sådan uppgörelse mellan hushållningssällskap och veterinär skall för godkännande underställas medicinalstyrelsen.

3 mom. Veterinär, som tagit blodprov å djur jämlikt 9 §, skall därför åtnjuta gottgörelse av statsmedel med tjugufem öre för prov.

4 mom. För ågärder, som veterinär vidtagit jämlikt 12 §, utgår ersättning av statsmedel enligt gällande tjänstetaxa.

5 mom. För serologisk mjölkprovsundersökning skall den som anordnar bekämpandet utgiva ersättning med femton öre för prov.

32 §.

Statsbidrag enligt denna kungörelse utbetalas av medicinalstyrelsen.

33 §.

Erforderliga identitetsmärken och blanketter skola genom medicinalstyrelsens försorg på rekvisition kostnadsfritt tillhandahållas förrättningsman.

34 §.

De närmare föreskrifter, som äro erforderliga för tillämpning av denna kungörelse, meddelas av medicinalstyrelsen.

35 §.

Förseelse mot bestämmelse i 3 kap. II och III ävensom mot föreskrift, som meddelats för tillämpning av dylik bestämmelse, straffes enligt allmänna strafflagen.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 1944, från och med vilken dag kungörelsen den 17 juni 1938 (nr 402) om åtgärder mot sjukdomen smittsam kastning hos nötkreatur samt kungörelsen samma dag (nr 403) med föreskrifter vid tillämpning av epizootilagen å sjukdomen smittsam kastning hos nötkreatur skola upphöra att gälla.
